

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Δ. Νικολόπουλος
Λέκτορας Νομικής Σχολής Αθηνών, Δικηγόρος

ΑΓΩΓΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ερμηνεία - Υποδείγματα

Α. Γαρφέ

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Ε. Πραγιάννη

Δικηγόρος, ΔΜΣ, MSc

Ε. Λαδά

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Μ. Ράμμου

Δικηγόρος, ΔΜΣ, DEA

Σ. Μιχαλακάκου

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Γ. Τζίφα

Δικηγόρος, ΔΜΣ, LL.M

- Μνηστεία ■ Γάμος
- Διαζύγιο ■ Οικογενειακή στέγη
- Αποκτήματα ■ Διατροφή
- Υποβοηθούμενη αναπαραγωγή ■ Συγγένεια
- Γονική μέριμνα ■ Υιοθεσία ■ Επιτροπεία ■ Αναδοχή
- Δικαστική συμπαράσταση ■ Επιμέλεια ξένων υποθέσεων
- Ελεύθερη συμβίωση

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΓΩΓΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ερμηνεία - Υποδείγματα

ΑΓΩΓΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Επιμέλεια: Παναγιώτης Δ. Νικολόπουλος

ISBN 978-960-562-485-9

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επισημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Γιάννης Μαμαλούκος
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Λάμπρος Μαντζαβίνος
Παραγωγή:	NB Production AM101115M23

NOMIKH BIBLIOTHKH

Μαυρομυιάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομυιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ.: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

Committed to excellence

© 2015, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Επιμέλεια:

Παναγιώτης Δ. Νικολόπουλος
Λέκτορας Νομικής Σχολής Αθηνών, Δικηγόρος

ΑΓΩΓΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ερμηνεία - Υποδείγματα

Α. Γαρφέ

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Ε. Πραγιάννη

Δικηγόρος, ΔΜΣ, MSc

Ε. Λαδά

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Μ. Ράμμου

Δικηγόρος, ΔΜΣ, DEA

Σ. Μιχαλακάκου

Δικηγόρος, ΔΜΣ

Γ. Τζίφα

Δικηγόρος, ΔΜΣ, LL.M

- Μνηστεία ■ Γάμος
- Διαζύγιο ■ Οικογενειακή στέγη
- Αποκτήματα ■ Διατροφή
- Υποβοηθούμενη αναπαραγωγή ■ Συγγένεια
- Γονική μέριμνα ■ Υιοθεσία ■ Επιτροπεία ■ Αναδοχή
- Δικαστική συμπαράσταση ■ Επιμέλεια ξένων υποθέσεων
- Ελεύθερη συμβίωση

NOMIKH BIBLIOTHKH

Actions in Family Law

Editing: **Panagiotis Nikolopoulos**

Lecturer in the Law School of Athens, Attorney-at-law

Abstract: Actions in Family Law include chapters on interpretation of Family Law, extensive case-law and bibliography, as well as 67 templates covering Family Law in its entirety: engagement, marriage, divorce, family residence, participation in acquisitions, alimony and child support, assisted reproduction, kinship and affinity, parental responsibility, adoption, guardianship, foster care, judicial assistance, custody of foreign affairs and free cohabitation.

ISBN 978-960-562-485-9

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Επιμέλεια έργου:

Παναγιώτης Δ. Νικολόπουλος, *Λέκτορας Νομικής Σχολής Αθηνών, Δικηγόρος*

Συνεργάτες έργου:

Αγάπη Δ. Γαρφέ, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ.*

Συνέγραψε τις προσωπικές και περιουσιακές σχέσεις των συζύγων [3], [4] και την υιοθεσία ανηλίκου [10Α]

Ευγενία Δ. Λαδά, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ.*

Συνέγραψε την μνηστεία [1], το γάμο [2], την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή [7] και το σύμφωνο συμβίωσης - ελεύθερη ένωση [15]

Σύλβια Μ. Μιχαλακάκου, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ.*

Συνέγραψε τις σχέσεις γονέων και τέκνων - γονική μέριμνα [9], την υιοθεσία ενηλίκου [10Γ], την επιτροπεία [11] και την επιμέλεια ξένων υποθέσεων [14]

Ευθυμία Λ. Πραγιάννη, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ, ΔΜΣ Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου ΕΚΠΑ, MSc Business for Lawyers ALBA G.B.S.*

Συνέγραψε την λύση υιοθεσίας [10Β], την αναδοχή ανηλίκου [12] και την δικαστική συμπαράσταση [13]

Μάρα Ν. Ράμμου, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ, DEA*

(Droit des affaires et de l'économie, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne).

Συνέγραψε την διατροφή [6] και την συγγένεια [8]

Γεωργία Ν. Τζίφα, *Δικηγόρος, ΔΜΣ Αστικού Δικαίου ΕΚΠΑ, LL.M*

(College of Europe, Bruges).

Συνέγραψε τη διακοπή συμβίωσης - διαζύγιο [5]

Το βιβλίο παραπέμπεται ως εξής: Π. Νικολόπουλος/Γαρφέ, Αγωγ. Οικογ. Δικ., [2] 3 (ο αριθμός εντός αγκύλης παραπέμπει στο κεφάλαιο και ο αριθμός εκτός στον πλαγιόριθμο)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγγραφή αυτού του βιβλίου είχε σαν στόχο να προσφέρει στο νομικό της πράξης μία εύχρηστη και ολοκληρωμένη παρουσίαση του οικογενειακού δικαίου, ώστε να είναι σε θέση άμεσα να προετοιμάσει το χειρισμό των υποθέσεων που χειρίζεται, χωρίς να χρειάζεται να επιδοθεί σε χρονοβόρα έρευνα συγγραμμάτων, κατ' άρθρο ερμηνειών και εξειδικευμένων μελετών.

Σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τα συγγράμματα των δασκάλων μας, ούτε μπορεί να θεωρηθεί συμβολή στη θεωρία του οικογενειακού δικαίου. Δεν συγκρίνεται επίσης με τις κατ' άρθρο ερμηνείες, γιατί δεν είναι δομημένο με τη σειρά των άρθρων του αστικού κώδικα, ούτε πάντα με τη σειρά των κεφαλαίων του. Στο κεφάλαιο για τη διατροφή για παράδειγμα έχουν ενταχθεί όλα τα σχετικά ζητήματα (γενικές ρυθμίσεις, διακοπή συμβίωσης, διαζύγιο, ανήλικο και ενήλικο τέκνο, αδελφοί) ανεξαρτήτως του ότι στον αστικό κώδικα είναι διάσπαρτα σε διάφορα κεφάλαια.

Από τη σκοπιά του ουσιαστικού δικαίου παρατίθενται τα χαρακτηριστικά των εννόμων σχέσεων και δικαιωμάτων, οι προϋποθέσεις των διατάξεων, οι έννομες συνέπειές τους και οι διχογνωμίες με την ενδεχόμενη επίλυσή τους.

Το ουσιαστικό δίκαιο πλαισιώνεται από όλο το φάσμα των δικονομικών ζητημάτων, που παρατίθενται ανάλογα με τα διαδικαστικά στάδια (αρμοδιότητα, διαδικασία, ορισμένη δικογράφων, βάρος απόδειξης, ενστάσεις και λοιπή άμυνα εναγομένου, δεδικασμένο, εκτέλεση, ένδικα μέσα) σε μία προσπάθεια να διευκολυνθεί ο νομικός της πράξης στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό κατά τη σύνταξη των δικογράφων και τη διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων.

Επειδή δε, αφενός πληθαίνουν στην ελληνική κοινωνία οι γάμοι, υιοθεσίες και λοιπές ευρύτερες σχέσεις του οικογενειακού δικαίου με διεθνή και διαπολιτισμικό χαρακτήρα, αφετέρου διαρκώς εμπλουτίζεται το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο με συμβάσεις και κανονισμούς, που ρυθμίζουν ζητήματα οικογενειακού δικαίου, κρίναμε αναγκαίο και σκόπιμο να παραθέσουμε σε κάθε θεματική ενότητα το σχετικό υλικό με τη μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα.

Το υλικό του βιβλίου τεκμηριώνεται με πλούσια δειγματοληπτική, αλλά και συχνά εξειδικευμένη νομολογία, ενώ για τον απαιτητικό αναγνώστη παρατίθεται πλούσια εξειδικευμένη βιβλιογραφία στην αρχή κάθε κεφαλαίου.

Και όπως θα ήταν αναμενόμενο, το κείμενο του βιβλίου πλαισιώνεται από τα κατά την κρίση του επιμελητή αναγκαία σε κάθε ενότητα υποδείγματα δικογράφων, εξωδίκων και συμφωνητικών.

Οι στόχοι της συγγραφής αυτού του βιβλίου θα έχουν επιτευχθεί, αν αντιληφθούμε ότι, ανατρέχοντας σ' αυτό ο νομικός της πράξης, νιώθει ότι διευκρινίζονται οι απορίες του και προχωρεί στο χειρισμό των υποθέσεών του με σιγουριά κι αυτοπεποίθηση.

Θέλω να συγχαρώ και να ευχαριστήσω και τις έξι συγγραφείς του έργου για την ευσυνειδησία και την επιμέλεια, με την οποία εργάσθηκαν, την επιμελήτρια του εκδοτικού οίκου κ. Χατζηκωνσταντή για την άοκνη και γόνιμη συνεργασία μας και φυσικά τους εκδότες της ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, που μας εμπιστεύτηκαν και μας πρόσφεραν αυτή τη μοναδική ευκαιρία.

Νοέμβριος 2015

Ο Επιμελητής

Πάνος Νικολόπουλος

Λέκτορας Νομικής Σχολής Αθηνών, Δικηγόρος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	IX
ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	XLVIII

[1] ΜΝΗΣΤΕΙΑ

Περιεχόμενα	1
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	2
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	2
α. Η εμφάνιση της μνηστείας	2
1. <i>Omnis instabilis et incerta felicitas est</i>	2
2. Στο πεδίο του Ποινικού Κώδικα	3
3. Στο πεδίο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας	4
4. Στο πεδίο του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου	4
β. Η σύμβαση της μνηστείας	6
1. Δικαιοπρακτική ικανότητα	7
2. Τύπος	8
3. Σύμπτωση βουλήσεων	9
4. Ελαττώματα βούλησης	9
5. Αντιπροσώπευση	10
6. Αίρεση ή προθεσμία	10
7. Μη αντίθεση της σύμβασης στο νόμο και στα χρηστά ήθη	10
γ. Έννομες συνέπειες	11
1. Το γενικό καθήκον αμοιβαίας πίστεως, σεβασμού, συμπαράστασης, υπόληψης και φροντίδας	11
2. Στις περιουσιακές σχέσεις των μνηστών, κληρονομικές σχέσεις	11
3. Στις εργασιακές σχέσεις	12
4. Το δικαίωμα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης του μνηστού	13
δ. Τρόποι λύσης	13
1. Αναμνήστευση	14
ε. Παραγραφή	14

II. Η αγωγή αποζημίωσης για μονόπλευρη λύση της μνηστείας (άρθρο 1347 ΑΚ)	15
α. Η νομοθετική ρύθμιση (άρθρο 1347 ΑΚ)	15
β. Τα στοιχεία της αγωγής	16
1. Ανυπαρξία σπουδαίου λόγου	17
2. Αποζημίωση (δαπάνες και μέτρα)	18
3. Ειδικά η περίπτωση του άρθρου 1347 § 2 ΑΚ	20
γ. Διάδικοι	21
1. Ενάγων	21
2. Εναγόμενος	21
δ. Δικονομικά ζητήματα	21
1. Γενικά	21
2. Καθ' ύλην αρμοδιότητα	22
3. Κατά τόπο αρμοδιότητα	22
4. Απόδειξη, βάρος απόδειξης	22
5. Τόκοι	23
ε. Άμυνα εναγομένου	23
στ. Η αδικοπρακτική αξίωση αποζημίωσης (άρθρα 914 επ. ΑΚ)	23
ζ. Ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις (άρθρο 198 ΑΚ);	24
III. Η αγωγή για απόδοση της δωρεάς ή του συμβόλου μνηστείας λόγω ματαίωσης του γάμου	24
α. Η νομοθετική ρύθμιση (άρθρο 1348 ΑΚ)	24
1. Σύγκριση με την 1347 ΑΚ	25
2. Η παραπομπή στις διατάξεις αδικαιολογήτου πλουτισμού	26
β. Τα στοιχεία της αγωγής	26
1. Η έννοια της δωρεάς και του συμβόλου μνηστείας	27
2. Ματαίωση γάμου-Ειδικά η περίπτωση της ΑΚ 1348 § 2	27
3. Ειδικά για το αίτημα της αγωγής	28
γ. Διάδικοι	28
1. Ενάγων	28
2. Εναγόμενος	28
δ. Δικονομικά ζητήματα	29
1. Γενικά	29
2. Καθ' ύλην αρμοδιότητα	29
3. Κατά τόπο αρμοδιότητα	29

4. Απόδειξη, βάρος απόδειξης	29
ε. Άμυνα εναγομένου	30
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αγωγή αποζημίωσης λόγω λύσης μνηστείας	31
2. Αγωγή επιστροφής δώρων λόγω λύσης μνηστείας.....	34

[2] ΓΑΜΟΣ

Περιεχόμενα	37
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	37
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	38
α. Γενικά	38
β. Στο πλαίσιο του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου	39
II. Έγκυρος γάμος	41
α. Θετικές προϋποθέσεις	42
1. Ηλικία	42
2. Δικαιοπρακτική ικανότητα	44
3. Συμφωνία μελλονύμφων	45
4. Διαφορά φύλου.....	47
β. Αρνητικές προϋποθέσεις (κωλύματα)	48
1. Υφιστάμενος γάμος	49
2. Συγγένεια	49
3. Υιοθεσία	50
γ. Τύπος	51
1. Γενικά.....	51
2. Προκαταρκτικό στάδιο (άδεια, γνωστοποίηση)	52
3. Τελετή	53
III. Ελαττωματικός γάμος - Νομιζόμενος γάμος	55
α. Άκυρος	55
β. Ανυπόστατος	57
γ. Ακυρώσιμος	58
δ. Αποτελέσματα-Νομιζόμενος	60

IV. Η αγωγή ακυρότητας γάμου	62
α. Γενικά	62
β. Περιεχόμενο	63
γ. Διάδικοι	64
1. Ενάγων	64
2. Εναγόμενος	66
δ. Δικονομικά ζητήματα	67
1. Καθ' ύλην αρμοδιότητα	67
2. Κατά τόπον αρμοδιότητα	68
ε. Άμυνα εναγομένου	71
1. Ειδικά η ένσταση καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος (άρθρο 281 ΑΚ)	72
στ. Παραγραφή	72
V. Η αγωγή ακύρωσης ακυρώσιμου γάμου	73
α. Περιεχόμενο	73
β. Διάδικοι	73
1. Ενάγων	73
2. Εναγόμενος	74
γ. Δικονομικά ζητήματα	74
δ. Άμυνα εναγομένου	74
ε. Παραγραφή	74
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αγωγή αναγνώρισης γάμου ως ανυπόστατου	76
2. Αγωγή ακύρωσης γάμου λόγω απειλής	78
3. Αγωγή ακύρωσης γάμου λόγω συγγένειας	80
4. Αίτηση τέλεσης γάμου ανήλικης λόγω σπουδαίου λόγου	82

[3] ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ

Περιεχόμενα	85
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	86
Ι. Έννοια και περιεχόμενο των προσωπικών σχέσεων	87

II. Υποχρέωση συμβίωσης (ΑΚ 1386)	88
α. Διάταξη αναγκαστικού δικαίου	88
β. Όρια της υποχρέωσης συμβίωσης - περιπτώσεις καταχρήσεως	88
γ. Συνέπειες καταχρήσεως	89
1. Διακοπή της συμβίωσης από εύλογη αιτία	89
2. Αναγνωριστική αγωγή - Δικονομικά ζητήματα	89
δ. Υποχρέωση συμβίωσης και ελευθερία του ατόμου	89
ε. Παράβαση της υποχρέωσης συμβίωσης	90
1. Περιπτώσεις	90
2. Έννομες συνέπειες παραβίασης	90
στ. Προστασία της υποχρέωσης συμβίωσης	91
1. Αποκαταστατική αγωγή	91
2. Αναγνωριστική αγωγή - Δικονομικά ζητήματα	92
3. Αγωγή αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης	93
III. Ρύθμιση του συζυγικού βίου (ΑΚ 1387)	96
α. Θεμελίωση και σκοπός της διάταξης	96
β. Νομική φύση της διάταξης	97
γ. Δεσμευτικότητα συναπόφασης - Δικαστική προστασία	97
δ. Ανάκληση της συναπόφασης	98
ε. Επιτρεπτό μονομερούς απόφασης	98
στ. Όρια συζυγικού βίου	98
1. Επαγγελματική δραστηριότητα	99
2. Προσωπικότητα	99
IV. Επώνυμο των συζύγων (ΑΚ 1388)	100
α. Το αμετάβλητο του επωνύμου	100
β. Εξαίρεση ως προς τις κοινωνικές σχέσεις	100
γ. Παράνομη χρήση επωνύμου και δικαστική προστασία	101
δ. Προσθήκη επωνύμου	101
V. Κοινή συμβολή στις οικογενειακές ανάγκες (ΑΚ 1389-1390)	102
α. Υπόχρεοι	102
β. Ο χαρακτήρας της διάταξης	102
γ. Σκοπός της διάταξης	102
δ. Νομική φύση της διάταξης	102

ε. Διάταξη αναγκαστικού δικαίου.....	103
1. Άκυρες συμφωνίες	103
2. Έγκυρες συμφωνίες	104
στ. Προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων	104
1. Σύστημα ρύθμισης περιουσιακών σχέσεων των συζύγων.....	104
2. Ύπαρξη γάμου	104
ζ. Έκταση της υποχρέωσης συνεισφοράς.....	105
η. Έννοια και περιεχόμενο «οικογενειακών αναγκών».....	105
θ. Υποχρέωση συνεισφοράς και διακινδύνευση διατροφής.....	107
ι. Απορία ή ευπορία συζύγου	107
ια. Απαλλαγή από την υποχρέωση συνεισφοράς	107
ιβ. Μέτρο της υποχρέωσης συνεισφοράς	107
1. Πρώτο κριτήριο προσδιορισμού «η αναλογία των δυνάμεων»	107
2. Δεύτερο κριτήριο προσδιορισμού «οι συνθήκες της οικογενειακής ζωής».....	108
ιγ. Μέσα και τρόπος εκπλήρωσης της υποχρέωσης συνεισφοράς.....	109
1. Προσωπική εργασία	109
2. Εισοδήματα	110
3. Περιουσία	110
ιδ. Τρόπος υπολογισμού της υποχρέωσης συνεισφοράς	111
ιε. Τρόπος εκπλήρωσης της υποχρέωσης συνεισφοράς.....	111
ιστ. Προστασία της αξίωσης συμβολής στις οικογενειακές ανάγκες	112
1. Άμεση προστασία.....	112
2. Άμυνα εναγομένου	113
3. Έμμεση προστασία	114
VI. Το μέτρο της ευθύνης των συζύγων (ΑΚ 1396).....	116
α. Υποκειμενικό και αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής	116
β. Διάταξη αναγκαστικού δικαίου	116
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αναγνωριστική αγωγή παραβίασης υποχρεώσεων της έγγαμης συμβίωσης.....	117
2. Αναγνωριστική αγωγή παραβίασης της υποχρέωσης για κοινή συνεισφορά στις οικογενειακές δαπάνες	120

[4] ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ

Περιεχόμενα	123
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	125
I. Τεκμήρια για τα κινητά (ΑΚ 1398).....	128
α. Γενικά	128
1. Η Ρύθμιση.....	128
2. Διάταξη ενδοτικού δικαίου	129
3. Το μαχητό των τεκμηρίων	129
4. Έκταση εφαρμογής των τεκμηρίων και έννοια κινητών	129
5. Προϋπόθεση εφαρμογής της ΑΚ 1398.....	129
β. Τεκμήριο υπέρ των δανειστών (ΑΚ 1398 § 1).....	130
1. Η ρύθμιση	130
2. Εξαίρεση από την ΑΚ 1110	130
3. Η ισχύς του τεκμηρίου	130
4. Μαχητό τεκμήριο	131
5. Έκταση εφαρμογής του τεκμηρίου	131
6. Δικαιούχοι επίκλησης του τεκμηρίου	131
7. Κατά ποιου αντιτάσσεται το τεκμήριο	132
γ. Τεκμήριο υπέρ των συζύγων (ΑΚ 1398 § 2).....	132
1. Η ρύθμιση	132
2. Έκταση εφαρμογής τεκμηρίου	133
3. Το μαχητό του τεκμηρίου και ανταπόδειξη.....	133
4. Ισχύς του τεκμηρίου	133
5. Η σχέση του τεκμηρίου με το εξαίρετο	133
δ. Τεκμήριο για τα κινητά προσωπικής χρήσης (ΑΚ 1398 § 3)	134
1. Έκταση εφαρμογής του τεκμηρίου	134
2. Ερμηνεία της διάταξης	134
3. Ισχύς του τεκμηρίου	134
4. Το μαχητό του τεκμηρίου	135
II. Διαχείριση της περιουσίας του κάθε συζύγου (ΑΚ 1399)	135
α. Ανάθεση της διαχείρισης	135
1. Ρύθμιση	135
2. Διάταξη ενδοτικού δικαίου	135
3. Ευθύνη διαχειριστή	136

4. Ανάθεση διαχείρισης από ανήλικο	137
5. Σημασία διάταξης	137
β. Μη κτήση κυριότητας από το διαχειριστή	137
γ. Μέτρο ευθύνης διαχειριστή	138
δ. Απόδοση δαπανών	138
ε. Περιπτώσιολογία παύσης διαχείρισης	139
στ. Συνέπειες λύσης της ανάθεσης	139
ζ. Αυτόβουλη διαχείριση	140
η. Ευθύνη έναντι τρίτων	140
III. Τα περιουσιακά συστήματα των συζύγων	140
α. Σύστημα περιουσιακής αυτοτέλειας των συζύγων	140
β. Σύστημα κοινοκτημοσύνης (ΑΚ 1403 επ.)	141
γ. Σκοπός θέσπισης της ΑΚ 1400	141
IV. Αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα (ΑΚ 1400-1402)	141
α. Νομική φύση	141
1. Προσδοκία	141
2. Αξίωση ενοχική	142
3. Αξίωση για αυτούσια ή χρηματική απόδοση	142
4. Αξίωση προσωποπαγής (ΑΚ 1401)	144
5. Πλαγιαστική άσκηση	146
6. Αναγκαστικού δικαίου αξίωση	146
β. Οι προϋποθέσεις της αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα (ΑΚ 1400)	147
1. Θετικές προϋποθέσεις	147
2. Αρνητική προϋπόθεση	148
γ. Ύπαρξη γάμου	148
1. Τύπος γάμου	148
2. Εγκυρότητα γάμου	149
3. Ελεύθερη ένωση	149
δ. Λύση ή ακύρωση γάμου ή συμπλήρωση τριετούς διαστάσεως	150
1. Γενικά	150
2. Χρόνος γέννησης της αξίωσης	151
ε. Αύξηση της περιουσίας	151
1. Έννοια περιουσίας	151
2. Περιεχόμενο της περιουσιακής αύξησης	153

3. Διαφορά τελικής-αρχικής περιουσίας	155
στ. Η εξαίρεση (ΑΚ 1400 § 3).....	159
1. Γενικά	159
2. Γονικές παροχές	159
3. Δωρεές μεταξύ συζύγων	160
4. Παράνομα αποκτήματα	160
5. Τυχερά	161
6. Συγκώννευση περιουσιακών στοιχείων	161
7. Συνυπολογισμός καταδολιευτικών παροχών	161
ζ. Διάθεση εξαιρουμένων	162
1. Γενικά-Ρύθμιση	162
2. Προϋποθέσεις εφαρμογής της ΑΚ 1400 § 3.....	162
η. Αντικατάσταση, εκποίηση ή καταστροφή του αποκτήματος	163
θ. Καρποί-Lucrum ex negotiatione	163
ι. Η παροχή πληροφοριών	164
ια. Το τραπεζικό απόρρητο	166
1. Ν 1509/1971	166
2. Ν 2915/2001	167
3. Θέση νομολογίας	167
ιβ. Συμβολή στην αύξηση της περιουσίας	168
1. Ρύθμιση	168
2. Έννοια	168
3. Μορφές	168
4. Χρόνος και αποτίμηση	169
5. Περιπτώσιολογία	169
6. Αποτίμηση οικιακής εργασίας	170
7. Η σημασία του μαχητού του τεκμηρίου της συμβολής	170
8. Αναιρετικός έλεγχος	172
9. Αρνητική συμβολή	172
ιγ. Αιτιώδης σύνδεσμος	172
ιδ. Παραγραφή της αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα (ΑΚ 1401 εδ. γ')	172
ιε. Εξασφάλιση της αξίωσης	173
1. Νόμιμος τίτλος εγγραφής υποθήκης (ΑΚ 1262 αρ. 4)	173
2. Παροχή ασφάλειας (ΑΚ 1402)	175
3. Ασφαλιστικά μέτρα	175

4. Προσφυγή σε γενικές διατάξεις	176
5. Μη δυνατή η διάρρηξη βάσει της ΑΚ 939	176
6. Ευθύνη από αδικοπραξία	177
ιζ. Δικονομικά ζητήματα	177
1. Αρμοδιότητα	177
2. Διαδικασία	177
3. Μη εγγραφή σε βιβλίο διεκδικήσεων	177
4. Σώρευση αιτημάτων-Εκκρεμοδικία	177
5. Ορισμένο αγωγής	178
6. Βάρος απόδειξης	180
7. Μάρτυρες	181
8. Άμυνα του εναγομένου	181
9. Δεδικασμένο	182
10. Αναιρετικός έλεγχος.....	183
V. Κοινοκτημοσύνη (ΑΚ 1403-1416)	183
α. Έννοια (ΑΚ 1403 §1 εδ. Β')	183
β. Χρόνος σύστασης (ΑΚ 1403 §1 εδ. α')	184
γ. Τύπος και δημοσιότητα (ΑΚ 1403 § 2)	184
δ. Νομική φύση	185
ε. Περιεχόμενο και έκταση (ΑΚ 1405-1406).....	185
στ. Λειτουργία της κοινοκτημοσύνης (ΑΚ 1404-1405)	187
ζ. Μέτρο ευθύνης (ΑΚ 1396).....	187
η. Διάθεση ιδανικού μεριδίου (ΑΚ 1403)	188
θ. Επιχείρηση δικαιοπραξιών	188
ι. Υπεγγυότητα	188
ια. Λήξη (1411-1416)	188
1. Λόγοι (ΑΚ 1411-1413)	188
2. Αποτελέσματα λήξης της κοινοκτημοσύνης (ΑΚ 1415)	189
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για εξασφάλιση αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα	190
2. Αγωγή αποκτημάτων συζύγων	193
3. Αγωγή για λύση κοινοκτημοσύνης	197

[5] ΔΙΑΚΟΠΗ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ - ΔΙΑΖΥΓΙΟ

A. ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΣΤΕΓΗΣ

Περιεχόμενα	199
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	199
I. Εισαγωγικά	200
II. Έννοια της οικογενειακής στέγης	201
III. Κανόνες ενδοτικού δικαίου - Συμβατική ρύθμιση της χρήσης	202
IV. Δικαστική ρύθμιση	203
α. Προϋποθέσεις της 1393 ΑΚ	203
β. Η παραχώρηση της χρήσης της οικογενειακής στέγης - Καταβολή ανταλλάγματος;	204
V. Οι έννομες σχέσεις των συζύγων και των τρίτων μετά την παραχώρηση	205
VI. Παραχώρηση της οικογενειακής στέγης και δικαίωμα διατροφής	208
VII. Δυνατότητα εκποίησης της οικογενειακής στέγης	209
VIII. Έκδοση διαζυγίου	210
IX. Δικονομικά	210

B. ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΙΝΗΤΩΝ

Περιεχόμενα	213
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	213
I. Εισαγωγικά	214
II. Συνταγματικότητα των διατάξεων	214
III. Κατανομή της χρήσης των κινητών που ανήκουν στον ένα σύζυγο (1394 ΑΚ)	215
α. Εξαίρεση: Οικιακά αντικείμενα	215
β. Αποζημίωση για την παραχώρηση της χρήσης;	216
γ. Δυνατότητα εκποίησης παραχωρηθέντων κινητών	217
δ. Κατανομή κινητών και δικαίωμα διατροφής	217
IV. Κατανομή της χρήσης των κινητών που ανήκουν και στους δύο συζύγους (1395 ΑΚ)	218
α. Εκούσια κατανομή	218

β. Δικαστική κατανομή	218
γ. Συγκυριότητα σε οικιακά αντικείμενα	219
δ. Δικαιώματα επί των κινητών μετά την κατανομή της χρήσης	219
ε. Διατροφή και εύλογη αποζημίωση	221
V. Δικονομικά ζητήματα.....	221
Γ. ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ	
Περιεχόμενα	223
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	224
A. Το διαζύγιο	226
I. Έννοια	226
II. Διάκριση από άλλες έννοιες	226
α. Άκυρος, ακυρώσιμος και ανυπόστατος γάμος	226
III. Είδη	228
α. Κατ' αντιδικία διαζύγιο.....	228
β. Συναινετικό διαζύγιο	228
IV. Αρχές	229
V. Πνευματική λύση του γάμου	230
VI. Δικαίωμα διάζευξης	230
α. Γέννηση και απόσβεση του δικαιώματος διάζευξης	231
VII. Συμφωνίες των συζύγων	235
VIII. Συνέπειες του διαζυγίου	236
IX. Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη	237
B. Διαζύγιο κατ' αντιδικία (1439-1440 ΑΚ).....	239
I. Εισαγωγικά	239
II. Ισχυρός κλονισμός του γάμου (1439 § 1 ΑΚ)	239
α. Κλονιστικό γεγονός	239
β. Ισχυρός κλονισμός της έγγαμης σχέσης και βάσιμα αφόρητο της εξακολούθησης της έγγαμης συμβίωσης	243
γ. Μαχητά τεκμήρια ισχυρού κλονισμού (1439 § 2 ΑΚ)	244
1. Διγαμία	245
2. Μοιχεία	246

3. Εγκατάλειψη	246
4. Επιβουλή της ζωής	248
5. Άσκηση ενδοοικογενειακής βίας	248
III. Διετής συνεχής διάσταση (1439 § 3 ΑΚ)	249
α. Έννοια της διάστασης	250
β. Διετής διάρκεια της διάστασης	251
IV. Αφάνεια	252
V. Καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος προς διάζευξη	253
α. Καταχρηστική άσκηση δικαιώματος λόγω προηγούμενης υπαίτιας συμπεριφοράς του ενάγοντα	254
β. Προβολή με ένσταση	255
VI. Δικονομικά ζητήματα	256
α. Αρμοδιότητα	256
β. Διαδικασία	256
γ. Νομική φύση της αγωγής-Διάδικοι	257
δ. Περιεχόμενο αγωγής	257
ε. Επίκληση περισσότερων λόγων διαζυγίου	258
στ. Εκκρεμοδικία	258
ζ. Απόφαση	258
η. Αντίθετες αγωγές για ισχυρό κλονισμό	259
Γ. Συναινετικό διαζύγιο (άρθρο 1441 ΑΚ)	259
I. Έννοια	259
II. Προϋποθέσεις	260
α. Η συμφωνία των συζύγων για τη λύση του γάμου	260
1. Ελαττώματα της βούλησης	262
β. Ελάχιστη διάρκεια του γάμου	264
γ. Επικύρωση της συμφωνίας από το δικαστήριο	265
δ. Συμφωνία για τα ανήλικα τέκνα	266
III. Δικονομικά ζητήματα	269
α. Αρμοδιότητα	269
β. Διαδικασία	270
γ. Υποβολή των συμφωνιών στο δικαστήριο	270

δ. Εκκρεμοδικία	271
ε. Απόφαση, προσβολή με ένδικα μέσα και αίτηση ανάκλησης	272
Δ. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.....	276
I. Εφαρμοστέο δίκαιο	276
II. Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων	278
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Εξώδικη δήλωση διακοπής συμβίωσης.....	285
2. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων μετοίκησης.....	286
3. Αγωγή ρύθμισης οικογενειακής στέγης	288
4. Αγωγή αποζημίωσης χρήσης οικογενειακής στέγης μετά το διαζύγιο	290
5. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατανομής κινητών	294
6. Αγωγή διαζυγίου λόγω ισχυρού κλονισμού	297
7. Αγωγή διαζυγίου διетίας.....	300
8. Αίτηση έκδοσης συναινετικού διαζυγίου.....	302
9. Συμφωνητικό συναινετικού διαζυγίου	304

[6] ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Περιεχόμενα	305
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	306
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	307
II. Η διατροφή από το νόμο	313
α. Δικαιούχοι και υπόχρεοι διατροφής	313
β. Προϋποθέσεις άσκησης της αξίωσης διατροφής	318
1. Η «απορία» του δικαιούχου	318
2. Η «ευπορία» του υπόχρεου	320
3. Αδυναμία αυτοδιατροφής του δικαιούχου «από την περιουσία του»	321
4. Η αδυναμία εύρεσης κατάλληλης εργασίας	323
γ. Η αξίωση διατροφής.....	324
1. Η ρύθμιση της ΑΚ 1493	324
2. Χρόνος και τρόπος καταβολής της διατροφής	330

3. Διατροφή για το παρελθόν	332
4. Παραίτηση - Προκαταβολή	334
5. Απόσβεση λόγω θανάτου	336
δ. Η άμυνα του εναγόμενου	337
1. Η ένσταση διακινδύνευσης της ιδίας διατροφής.....	337
2. Η ένσταση παραπομπής	340
3. Η ένσταση συνεισφοράς του άλλου γονέα	341
4. Η ένσταση του υπόχρεου συζύγου.....	345
5. Η ένσταση στοιχειώδους ή ελαττωμένης διατροφής	347
6. Η ένσταση κατάχρησης δικαιώματος	349
7. Η ένσταση προσβολής της πατρότητας	350
ε. Ειδικότερα ζητήματα	351
1. Η διατροφή ανήλικου τέκνου.....	351
2. Η διατροφή ενήλικου τέκνου	356
3. Η μεταρρύθμιση της διατροφής	358
4. Προσωρινή επιδίκαση διατροφής σε τέκνο γεννημένο χωρίς γάμο	362
5. Δαπάνες τοκετού και διατροφή άγαμης μητέρας	365
6. Η διατροφή μεταξύ αδελφών.....	369
III. Διατροφή κατά τη διάσταση	371
α. Εισαγωγή.....	371
β. Προϋποθέσεις χορήγησης της διατροφής	372
1. Υποστατός γάμος.....	372
2. Διακοπή της έγγαμης συμβίωσης.....	372
3. Εύλογη αιτία.....	374
4. Ασθενέστερη οικονομική κατάσταση του ενός συζύγου	378
γ. Η αξίωση διατροφής	379
δ. Παύση της υποχρέωσης διατροφής ή αυξομείωση του ύψους της.....	381
ε. Η ανάλογη εφαρμογή κατά την ΑΚ 1392	382
IV. Διατροφή κατά το διαζύγιο	385
α. Εισαγωγή.....	385
β. Προϋποθέσεις χορήγησης της διατροφής	386
1. Η απορία του δικαιούχου	387
2. Η ευπορία του υπόχρεου	388
3. Η αδυναμία άσκησης κατάλληλου επαγγέλματος λόγω ηλικίας ή κατάστασης υγείας	390

4. Η αδυναμία άσκησης κατάλληλου επαγγέλματος λόγω της επιμέλειας ανήλικου τέκνου	391
5. Η αδυναμία ανεύρεσης σταθερής κατάλληλης εργασίας ή ανάγκη επαγγελματικής εκπαίδευσης	392
6. Λόγοι επιείκειας	393
γ. Η αξίωση διατροφής.....	394
δ. Μεταρρύθμιση και παύση της διατροφής	397
ε. Η άμυνα του εναγόμενου	398
1. Η ένσταση της ΑΚ 1444 § 1.....	398
2. Η ένσταση της ΑΚ 281	400
3. Άλλες ενστάσεις	401
V. Δικονομικά ζητήματα	401
VII. Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο	414
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αγωγή διατροφής λόγω νομιζόμενου γάμου	420
2. Αγωγή δαπανών τοκετού και διατροφής άγαμης μητέρας	423
3. Αγωγή διατροφής συζύγου λόγω διακοπής της συμβίωσης	426
4. Αγωγή διατροφής συζύγου λόγω διαζυγίου.....	430
5. Αγωγή παροχής πληροφοριών για αξίωση διατροφής.....	433
6. Αρνητική αναγνωριστική αγωγή διατροφής	436
7. Αγωγή διατροφής ανηλίκου	440
8. Έφεση κατά απόφασης διατροφής ανηλίκου	444
9. Αγωγή διατροφής ενήλικου σπουδαστή.....	448
10. Αγωγή διατροφής αδελφού.....	452
11. Μήνυση για παραβίαση υποχρέωσης διατροφής.....	455

[7] ΙΑΤΡΙΚΗ ΥΠΟΒΟΗΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

Περιεχόμενα	459
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	459
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	461

α. Η νομοθετική ρύθμιση	461
β. Γενικοί όροι επιτρεπτού	463
1. Περιορισμοί	463
2. Ιατρική αναγκαιότητα	464
3. Ηλικία	465
4. Γενική συναίνεση	466
5. Ανάκληση της συναίνεσης	468
γ. Γεννητικό υλικό (άρθρα 1459 και 1460 ΑΚ).....	468
δ. Παράβαση των όρων - Κυρώσεις	470
II. Η δικαστική άδεια μεταθανάτιας (post mortem)	
τεχνητής γονιμοποίησης (άρθρο 1457 ΑΚ)	471
α. Έννοια.....	471
β. Ειδικοί όροι επιτρεπτού - Δικαστική απόφαση.....	472
γ. Συγγένεια	476
δ. Δικονομικά ζητήματα.....	477
1. Διαδικασία	477
2. Αιτούσα - Η προβληματική για τον αιτούντα	478
3. Καθ' ύλη αρμοδιότητα	478
4. Κατά τόπο αρμοδιότητα	479
5. Ένδικα μέσα	479
III. Η δικαστική άδεια για παρένθετη μητρότητα (άρθρο 1458 ΑΚ)	479
α. Έννοια.....	479
β. Ειδικοί όροι επιτρεπτού	480
γ. Η συγγένεια με τη μητέρα	483
δ. Δικονομικά ζητήματα.....	484
1. Διαδικασία - Ληξιαρχική καταχώρηση.....	484
2. Αιτούσα - Η προβληματική για τον αιτούντα	484
3. Καθ' ύλη αρμοδιότητα	485
4. Κατά τόπο αρμοδιότητα	485
5. Ένδικα μέσα	486
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Παροχή άδειας απόκτησης τέκνου με παρένθετη μητέρα	487
2. Παροχή άδειας μεταθανάτιας τεχνητής γονιμοποίησης	490

[8] ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ

Περιεχόμενα	493
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	494
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	495
α. Βιολογική συγγένεια	497
β. Κοινωνικοσυναισθηματική συγγένεια	498
γ. Συγγένεια εξ αγχιστείας	498
II. Η μητρότητα	502
α. Θεμελίωση μητρότητας	502
1. Ο κανόνας της ΑΚ 1463 εδ. α'	502
2. Η εξαίρεση της ΑΚ 1464 § 1	502
β. Αγωγή αναγνώρισης της μητρότητας	503
1. Ιστορική βάση	503
2. Νομική βάση	503
3. Ζητήματα απόδειξης	504
γ. Αγωγή προσβολής της μητρότητας	504
1. Ιστορική - Νομική βάση	504
2. Προθεσμία	505
3. Έννομες συνέπειες	505
4. Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο	506
5. Δικονομικά ζητήματα	506
III. Η πατρότητα	507
α. Θεμελίωση πατρότητας	507
β. Τεκμήριο πατρότητας	508
1. Προϋποθέσεις εφαρμογής του τεκμηρίου πατρότητας	508
2. Έννομες συνέπειες από την εφαρμογή του τεκμηρίου πατρότητας	510
3. Ανατροπή του τεκμηρίου πατρότητας	511
4. Σύγκρουση τεκμηρίων πατρότητας	512
γ. Γέννηση του τέκνου μετά την 300η ημέρα	513
δ. Πατρότητα και μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση	516
1. Μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση με δικαστική άδεια (ΑΚ 1465 § 2)	516
2. Μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση χωρίς δικαστική άδεια (ΑΚ 1465 § 3 εδ. β')	518
ε. Η αγωγή προσβολής πατρότητας	519

1. Γενικά.....	519
2. Ιστορική βάση	519
3. Λόγοι αποκλεισμού προσβολής της πατρότητας	521
4. Δικονομικά ζητήματα.....	528
IV. Εκούσια αναγνώριση πατρότητας	541
α. Έννοια.....	541
β. Προϋποθέσεις εκούσιας αναγνώρισης	541
1. Ως προς το τέκνο.....	541
2. Ως προς το πρόσωπο του αναγνωρίζοντος	542
3. Η συναίνεση της μητέρας του τέκνου	543
γ. Χαρακτηριστικά της δήλωσης της εκούσιας αναγνώρισης.....	544
δ. Εκούσια αναγνώριση και υποβοηθούμενη αναπαραγωγή	546
ε. Δικονομικά ζητήματα	547
V. Η δικαστική αναγνώριση πατρότητας	552
α. Έννοια	552
β. Προϋποθέσεις δικαστικής αναγνώρισης.....	553
γ. Δικονομικά ζητήματα.....	553
VI. Αποτελέσματα αναγνώρισης (εκούσιας και δικαστικής).....	567
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αναγνωριστική αγωγή ύπαρξης ή ανυπαρξίας συγγένειας	570
2. Δικαστική αναγνώριση πατρότητας.....	574
3. Αγωγή προσβολής εκούσιας αναγνώρισης.....	576
4. Αγωγή προσβολής πατρότητας.....	578
5. Αγωγή προσβολής μητρότητας.....	580

[9] ΣΧΕΣΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ - ΓΟΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Περιεχόμενα	583
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία.....	585
§ 1. Επώνυμο τέκνου/Υποχρεώσεις μεταξύ γονέων και τέκνων (ΑΚ 1505-1509)	589

I. Επώνυμο τέκνου (AK 1505-1506)	589
α. Τέκνο γεννημένο σε γάμο (AK 1505)	589
β. Τέκνο γεννημένο χωρίς γάμο των γονέων (AK 1506)	591
II. Υποχρεώσεις γονέων και τέκνων (AK 1507-1508)	593
α. Αμοιβαία υποχρέωση βοήθειας, στοργής και σεβασμού (AK 1507)	593
β. Υποχρέωση του τέκνου για παροχή υπηρεσιών (AK 1508)	593
III. Γονική παροχή (AK 1509)	594
§ 2. Η γονική μέριμνα του ανηλίκου τέκνου (AK 1510-1541)	597
I. Έννοια και νομική φύση	597
II. Φορείς της γονικής μέριμνας	598
α. Τέκνα γεννημένα σε γάμο	598
β. Τέκνα γεννημένα χωρίς γάμο των γονέων (AK 1515)	599
γ. Λοιπές περιπτώσεις	600
III. Η άσκηση της γονικής μέριμνας	601
α. Ο κανόνας της από κοινού άσκησης	601
β. Διαφωνία κατά την άσκηση της γονικής μέριμνας (AK 1512)	602
γ. Άσκηση μόνο από τον έναν γονέα (AK 1510 §§ 2,3 και 1516)	603
δ. Διάκριση του φορέα της γονικής μέριμνας και του δικαιούχου της άσκησης της	605
IV. Περιεχόμενο της γονικής μέριμνας	606
α. Επιμέλεια του προσώπου (AK 1518)	606
β. Διοίκηση της περιουσίας	613
1. Γονική διοίκηση.....	613
2. Περιουσία του τέκνου από δωρεά ή διαθήκη (AK 1521, 1522)	613
3. Σύνταξη απογραφής (AK 1523)	614
4. Δωρεές από την περιουσία του τέκνου (AK 1524)	615
5. Επωφελής τοποθέτηση μετρητών (AK 1525)	615
6. Διαχείριση με διατυπώσεις - Πράξεις με δικαστική άδεια (AK 1526).....	616
7. Αίτηση για παροχή δικαστικής άδειας - Δικονομικά ζητήματα	617
8. Αποδοχή κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής (AK 1527)	618
9. Ακυρότητα πράξεων (AK 1528)	618
10. Χρήση εισοδημάτων (AK 1529)	619
11. Δαπάνες των γονέων (AK 1530)	620

12. Ευθύνη των γονέων (ΑΚ 1531)	620
γ. Εκπροσώπηση του τέκνου	621
V. Το συμφέρον του τέκνου (ΑΚ 1511)	624
α. Θεσμικό πλαίσιο - Έννοια	624
β. Κριτήρια προσδιορισμού	626
γ. Η γνώμη του τέκνου (ΑΚ 1511 § 3)	626
VI. Η γονική μέριμνα μετά το διαζύγιο, τη διάσπαση ή την ακύρωση του γάμου (ΑΚ 1513-1514)	628
α. Σχέση των ΑΚ 1513-1514 με άλλες διατάξεις	628
β. Περιεχόμενο της ρύθμισης	629
γ. Κριτήρια απόφασης (ΑΚ 1513 §2).....	632
δ. Δικονομικά και Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου ζητήματα επί της αγωγής για τη ρύθμιση της γονικής μέριμνας κατ' ΑΚ 1513-1514	635
1. Αρμοδιότητα - Διαδικασία - Διεθνής Δικαιοδοσία	635
2. Διάδικοι	636
3. Περιεχόμενο της αγωγής - Αίτημα	637
4. Άμυνα εναγομένου - Ανταγωγή	637
5. Απόδειξη	638
6. Υποχρεωτική προδικασία	638
7. Γνώμη του τέκνου	640
8. Συνέπειες ερημοδικίας	640
9. Ανάκληση και μεταρρύθμιση της απόφασης	640
10. Έλεγχος ΑΠ	640
11. Ασφαλιστικά μέτρα	640
VII. Το ειδικότερο δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας (ΑΚ 1520)	641
α. Το γενικό πλαίσιο της ρύθμισης - Σκοπός της επικοινωνίας	641
β. Απώτεροι ανιόντες και άλλα πρόσωπα	644
γ. Περιεχόμενο επικοινωνίας - Έξοδα	645
δ. Ρύθμιση του δικαιώματος με συμφωνία των γονέων	647
ε. Ρύθμιση της επικοινωνίας από το δικαστήριο	647
στ. Η συμπεριφορά του γονέα που ασκεί την επιμέλεια στο πλαίσιο της άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας - Η παρεμπόδιση της επικοινωνίας ως μορφή κακής άσκησης της γονικής μέριμνας	651
ζ. Περιορισμοί του δικαιώματος	653

n. Πλήρης αποκλεισμός	654
θ. Δικονομικά ζητήματα επί της αγωγής για τη ρύθμιση του δικαιώματος επικοινωνίας.....	657
1. Φορείς του δικαιώματος - Ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση	657
2. Διαδικασία - Αρμοδιότητα δικαστηρίου - Διεθνής δικαιοδοσία	659
3. Στοιχεία δικογράφου	660
4. Ένσταση 281 ΑΚ	661
5. Συνέπειες ερημοδικίας	661
6. Απόδειξη	662
7. Ανταγωγή	662
8. Υποχρεωτική προδικασία	663
9. Επικοινωνία του δικαστή με το ανήλικο τέκνο	664
10. Εκτέλεση της απόφασης (950 παρ. 2 και 947 ΚΠολΔ)	664
11. Εκτέλεση της απόφασης απόδοσης ή παράδοσης του τέκνου	667
12. Ανάκληση ή μεταρρύθμιση της απόφασης	668
13. Έλεγχος Αρείου Πάγου	668
14. Ασφαλιστικά μέτρα	668
VIII. Αφαίρεση, έκπτωση, παύση - Έννομες συνέπειες	669
α. Περιπτώσεις κακής άσκησης της γονικής μέριμνας (ΑΚ 1532)	669
1. Η παράβαση των καθηκόντων που επιβάλλει το λειτούργημα της γονικής μέριμνας	670
2. Η καταχρηστική άσκηση του λειτουργήματος της γονικής μέριμνας	671
3. Η αδυναμία των γονέων να ανταποκριθούν στο λειτούργημα της γονικής μέριμνας	674
β. Η προϋπόθεση του κινδύνου για την παρέμβαση του δικαστηρίου	676
γ. Τα διατασσόμενα μέτρα (ΑΚ 1532-1533)	677
δ. Η δυνατότητα παρέμβασης του εισαγγελέα σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις (ΑΚ 1532 παρ. 3)	683
ε. Δικονομικά ζητήματα επί της αγωγής αφαίρεσης της γονικής μέριμνας (ΑΚ 1532-1533).....	685
1. Αρμοδιότητα δικαστηρίου - Διαδικασία	685
2. Ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση	686
3. Περιεχόμενο της αγωγής - Αίτημα	687
4. Απόδειξη	687
5. Ανταγωγή	688
6. Υποχρεωτική προδικασία	688

7. Γνώμη του τέκνου	690
8. Μάρτυρες	690
9. Συνέπειες ερημοδικίας	690
10. Ένδικα μέσα	690
11. Ανάκληση και μεταρρύθμιση της απόφασης	690
12. Ασφαλιστικά μέτρα	691
στ. Κίνδυνος ζωής ή υγείας για το παιδί (AK 1534)	691
ζ. Αφαίρεση με αίτηση των γονέων (AK 1535)	692
η. Η μεταβολή των συνθηκών (AK 1536)	693
θ. Έκπτωση από τη γονική μέριμνα (AK 1537)	695
ι. Παύση της γονικής μέριμνας (AK 1538)	697
ια. Έννομες συνέπειες (AK 1539-1541)	697
1. Υποχρέωση λογοδοσίας (AK 1539)	697
2. Εξακολούθηση πράξεων (AK 1540)	698
3. Θάνατος ή αφάνεια τέκνου (AK 1541)	698

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:

1. Αγωγή ανάθεσης επιμέλειας.....	700
2. Συμφωνητικό επιμέλειας, επικοινωνίας, διατροφής τέκνων.....	704
3. Αγωγή άρσης διαφωνίας γονέων	706
4. Αγωγή αφαίρεσης γονικής μέριμνας	709
5. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων επικοινωνίας τέκνων	712
6. Αγωγή προσβολής προσωπικότητας λόγω παραβίασης επικοινωνίας γονέα-τέκνου	716
7. Αίτηση για άδεια εκποίησης ακινήτου ανηλίκου	720
8. Αίτηση παροχής άδειας αποποίησης κληρονομίας ανηλίκου	723

[10] ΥΙΟΘΕΣΙΑ

A. ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Περιεχόμενα	727
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	728
I. Έννοια	730

II. Συμφέρον τέκνου	730
α. Γενικά (ΑΚ 1542)	730
β. Κριτήρια εξειδίκευσής του (ΑΚ 1558)	731
III. Νομική φύση	732
IV. Νομοθετικό πλαίσιο	733
V. Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο	733
α. Γενικά	733
β. Διεθνείς και διακρατικές υιοθεσίες (Ν 2447/1996)	736
1. Άρθρο 3 Ν 2447/1996	736
2. Άρθρα 4-7 Ν 2447/1996	737
3. Ν 3765/2009	739
4. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών (2008)	740
5. Διαχρονικό δίκαιο	740
VI. Προϋποθέσεις υιοθεσίας ως προς τον υιοθετούντα	741
α. Δικαιοπρακτική ικανότητα (ΑΚ 1543)	741
β. Ελάχιστη και μέγιστη ηλικία (ΑΚ 1543)	741
γ. Διαφορά ηλικίας (ΑΚ 1544 εδ. α')	742
δ. Συναίνεση	743
VII. Προϋποθέσεις της υιοθεσίας ως προς τον υιοθετούμενο	743
α. Ανηλικιότητα (ΑΚ 1542)	743
β. Συναίνεση	744
1. Και οι δύο φυσικοί γονείς του βάσει της ΑΚ 1550 § 1 εδ. α'	744
2. Ο ένας γονέας	744
3. Ο επίτροπος	745
4. Από την κοινωνική υπηρεσία ή οργάνωση (ΑΚ 1550 § 2)	746
5. Και ο ίδιος ο υιοθετούμενος ανήλικος	747
6. Υιοθεσία από έγγαμο (ΑΚ 1546)	748
7. Δικαστική αναπλήρωση της συναίνεσης των γονέων	749
8. Ανάκληση συναίνεσης	754
VIII. Παροχή γενικής εξουσιοδότησης (ΑΚ 1554)	754
IX. Ακρόαση τέκνων αυτού που υιοθετεί (ΑΚ 1556)	755
X. Υιοθεσία πολλών (ΑΚ 1547)	756

XI. Αρνητικές προϋποθέσεις (AK 1545 & 1548)	756
α. Υιοθεσία από περισσότερους (AK 1545)	756
1. AK 1545 § 1 εδ. α'	756
2. AK 1545 § 1 εδ. β'	757
3. AK 1545 § 2	757
β. Αίρεση ή προθεσμία (AK 1548)	759
XII. Διαδικασία της υιοθεσίας	759
α. Δικαστική απόφαση	759
β. Ισχύς απόφασης (AK 1569, 1570)	760
γ. Αίτηση (AK 1548) - Προδικασία	760
δ. Αρμοδιότητα δικαστηρίου και δικαιοδοσία	760
ε. Κριτήρια λήψης της απόφασης (AK 1558)	761
στ. Παρέμβαση (ΚΠολΔ 752, 741, 79, 80)	762
ζ. Προσδοκία (AK 1557)	762
η. Προσωρινή προστασία	763
θ. Ένδικα μέσα και βοηθήματα	764
1. Γενικά	764
2. Προθεσμίες	764
3. Τριτανακοπή	764
ι. Μυστικότητα της υιοθεσίας (AK 1559)	765
1. Σκοπός και περιεχόμενο (AK 1559 § 1 εδ. α')	765
2. AK 1559 § 1 εδ. β'	765
3. AK 1559 § 2	765
XIII. Αποτελέσματα της υιοθεσίας	766
α. Γενικά (AK 1560)	766
β. Συγγένεια - Πλήρης ένταξη στη θετή οικογένεια και πλήρης ρήξη με τη φυσική οικογένεια	767
γ. Διατροφή	768
δ. Κληρονομικό δικαίωμα	769
ε. Ιθαγένεια	770
στ. Επώνυμο (AK 1563)	770
ζ. Κύριο όνομα του θετού τέκνου (AK 1565)	771
η. Γονική μέριμνα (AK 1566)	772
1. Γενικά	772

2. Υιοθεσία του φυσικού τέκνου του άλλου συζύγου	772
3. ΑΚ 1567	772
θ. Δεδικασμένο.....	773
XIV. Η προσβολή της υιοθεσίας	773
α. Γενικά (ΑΚ 1569-1570 και ΚΠολΔ 800 § 3 § 4)	773
β. Λόγοι προσβολής (ΑΚ 1569)	774
γ. Ενεργητική νομιμοποίηση (ΑΚ 1570).....	775
δ. Τρόπος προσβολής (ΑΚ 1570)	775
ε. Προθεσμίες προσβολής (ΚΠολΔ 800 § 3 & § 4)	777
στ. Άλλοι τρόποι προσβολής της απόφασης	777
ζ. Αναγνωριστική αγωγή για την ύπαρξη ή όχι της υιοθεσίας	778
1. Δικαιοδοσία	778
2. Διάδικοι	778
3. Αρμοδιότητα δικαστηρίου	778
B. ΛΥΣΗ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ	
Περιεχόμενα	779
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	779
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	780
II. Δικαστική λύση της υιοθεσίας	780
α. Λύση κατ' αντιδικία	780
1. Δικαστική λύση για λόγους αφορούντες στο θετό γονέα	781
2. Δικαστική λύση για λόγους αφορούντες στο θετό τέκνο.....	782
3. Δικονομικά ζητήματα	783
β. Συναινετική λύση.....	785
1. Ουσιαστικές προϋποθέσεις	787
2. Δικονομικές προϋποθέσεις	788
3. Δικονομικά ζητήματα	788
γ. Ανασύσταση της υιοθεσίας	790
III. Αυτοδίκαιη λύση.....	791
α. Περιπτώσεις που δεν επιφέρουν αυτοδίκαιη λύση της υιοθεσίας	791
β. Περιπτώσεις που επιφέρουν αυτοδίκαιη λύση της υιοθεσίας	791
1. Σύναψη γάμου θετού γονέα και θετού τέκνου.....	791
2. Σύναψη συμφώνου συμβίωσης	793

3. Αναγνώριση του θετού τέκνου	793
IV. Αποτελέσματα της λύσης της υιοθεσίας	794
α. Έννομα αποτελέσματα δικαστικής λύσης υιοθεσίας	794
β. Έννομα αποτελέσματα αυτοδίκαιης λύσης της υιοθεσίας	796
γ. Έννομα αποτελέσματα σε κάθε περίπτωση λύσης της υιοθεσίας	796
1. Αναβίωση της συγγένειας του θετού τέκνου με τους φυσικούς γονείς	796
2. Άσκηση της γονικής μέριμνας του ανηλίκου από τρίτους	796
3. Επώνυμο τέκνου	797
4. Λύση κοινής υιοθεσίας ως προς τον έναν σύζυγο	798
Γ. ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΕΝΗΛΙΚΟΥ	
Περιεχόμενα	799
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	799
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	800
II. Ανάλογη εφαρμογή και ειδικές ρυθμίσεις	800
III. Δικονομικά ζητήματα	802
α. Αρμοδιότητα δικαστηρίου	802
β. Αίτηση υιοθεσίας	803
γ. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου	803
δ. Καταχώρηση απόφασης στο ληξιαρχείο	803
IV. Αποτελέσματα (ΑΚ 1584-1587)	803
V. Ειδικά ζητήματα	805
VI. Λύση της υιοθεσίας ενηλίκου (ΑΚ 1588)	807
α. Μονομερής δικαστική λύση	807
β. Συναινετική δικαστική λύση	808
γ. Αυτοδίκαιη λύση	809
VII. Δικονομικά ζητήματα επί της αγωγής λύσης της υιοθεσίας	809
α. Αρμοδιότητα δικαστηρίου - Διαδικασία	809
β. Ενεργητική νομιμοποίηση	809
γ. Στοιχεία βάσης της αγωγής - Αίτημα	809
δ. Άμυνα εναγομένου	810
ε. Απόδειξη	810

στ. Ένδικα μέσα - Δεδικασμένο	810
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αίτηση υιοθεσίας ανηλίκου	811
2. Αίτηση συναινετικής λύσης υιοθεσίας	815
3. Αίτηση λύσης υιοθεσίας	817
4. Αίτηση σύστασης υιοθεσίας ενηλίκου	819

[11] ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Περιεχόμενα	821
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	822
I. Έννοια της επιτροπείας	823
α. Περιεχόμενο (ΑΚ 1603)	823
β. Περιπτώσεις επιτροπείας (ΑΚ 1589)	823
1. Έλλειψη γονικής μέριμνας	823
2. Διορισμός επιτρόπου από το δικαστήριο	824
γ. Αναγνωριστική αγωγή για την ύπαρξη ή μη της σχέσης επιτροπείας - Δικονομικά ζητήματα	824
II. Τα όργανα της επιτροπείας (ΑΚ 1590)	825
α. Το δικαστήριο	825
1. Αίτηση για τον διορισμό επιτρόπου - Δικονομικά ζητήματα	826
2. Αυτεπάγγελτη ενέργεια του δικαστηρίου για το διορισμό επιτρόπου	831
α. Ο επίτροπος	831
1. Διακρίσεις - Καθήκοντα και Αρμοδιότητες	832
2. Αριθμός επιτρόπων	835
3. Αποκλεισμός επιτρόπου - Έννομες συνέπειες (ΑΚ 1595-1596)	835
4. Αποποίηση - Παραίτηση επιτρόπου (ΑΚ 1599)	836
γ. Το εποπτικό συμβούλιο	837
1. Αρμοδιότητες	837
2. Σύσταση εποπτικού συμβουλίου (ΑΚ 1634, 1635, 1636)	838
3. Συνεδριάσεις	839
4. Αποφάσεις	839
δ. Ο ρόλος της κοινωνικής υπηρεσίας	839

III. Άσκηση της επιτροπείας	840
α. Έναρξη της επιτροπείας.....	840
β. Κριτήρια λήψης αποφάσεων.....	840
1. Ακρόαση του ανηλίκου	840
2. Το συμφέρον του ανηλίκου	841
IV. Περιεχόμενο της επιτροπείας -	
Αρμοδιότητες του επιτρόπου (ΑΚ 1603)	841
α. Η επιμέλεια του προσώπου του ανηλίκου	841
1. Ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 1518	841
2. Ανάθεση της φροντίδας του ανηλίκου σε τρίτους (ΑΚ 1607)	841
3. Εισαγωγή σε ειδικό ίδρυμα (ΑΚ 1609-1610).....	842
β. Διοίκηση της περιουσίας του ανηλίκου	843
1. Σύntαξη απογραφής (ΑΚ 1611).....	843
2. Προϋπολογισμός δαπανών.....	844
3. Διαχείριση μετρητών, τίτλων και πολύτιμων αντικειμένων	845
4. Τίτλος για εγγραφή υποθήκης	846
5. Η διαχειριστική εξουσία του επιτρόπου	846
6. Η ακυρότητα λόγω μη τήρησης διατυπώσεων (ΑΚ 1630)	855
7. Λογοδοσία (ΑΚ 1626)	856
8. Ευθύνη επιτρόπου.....	857
9. Ευθύνη εποπτικού συμβουλίου.....	858
γ. Εκπροσώπηση του ανηλίκου	858
V. Αμοιβή επιτρόπου και αποκατάσταση δαπανών	860
α. Περιεχόμενο της αξίωσης αμοιβής (ΑΚ 1631 § 1)	860
1. Δικονομικά ζητήματα.....	860
β. Περιεχόμενο της αξίωσης της αποκατάστασης	
δαπανών (ΑΚ 1631 § 2)	862
1. Δικονομικά ζητήματα.....	863
VI. Λήξη της επιτροπείας (ΑΚ 1649-1651)	864
α. Οριστική λήξη	864
β. Λήξη ως προς συγκεκριμένο επίτροπο	865
γ. Αυτοδίκαιη παύση	865
δ. Παύση με δικαστική απόφαση	866
1. Αίτηση παύσης του επιτρόπου - Δικονομικά ζητήματα.....	866

ε. Πράξεις μετά τη λήξη της επιτροπείας	869
στ. Απόδοση περιουσίας	869
ζ. Τελική λογοδοσία	870
1. Αγωγή για παροχή λογοδοσίας	871
VII. Ζητήματα παραγραφής (ΑΚ 1653)	875
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αίτηση διορισμού επιτρόπου.....	877
2. Αίτηση διορισμού ειδικού επιτρόπου	879
3. Αγωγή λογοδοσίας επιτρόπου.....	881
4. Παύση και αντικατάσταση επιτρόπου.....	884

[12] ΑΝΑΔΟΧΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Περιεχόμενα	887
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	888
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	888
II. Τα πρόσωπα του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων	891
α. Ο ανήλικος.....	891
β. Οι ανάδοχοι γονείς	892
III. Προϋποθέσεις τοποθέτησης ανηλίκου σε ανάδοχους γονείς.....	893
α. Δικαιοπρακτική ικανότητα ανάδοχων γονέων.....	894
β. Πλήρωση συγκεκριμένων ηλικιακών ορίων.....	895
γ. Ελάχιστα κριτήρια καταλληλότητας των ανάδοχων γονέων.....	895
δ. Επάρκεια οικονομικών πόρων των γονέων.....	896
IV. Τρόποι σύστασης αναδοχής.....	896
α. Σύσταση αναδοχής με σύμβαση	897
1. Σύσταση αναδοχής από τους γονείς του ανηλίκου.....	898
2. Σύσταση αναδοχής από τον επίτροπο του ανηλίκου	901
3. Νομική φύση της σύμβασης αναδοχής	902
β. Σύσταση αναδοχής με δικαστική απόφαση	903
1. Περιπτώσεις που ενεργοποιούν τη δικαστική αναδοχή ανηλίκου	903

2. Επιπλέον περιπτώσεις που ενεργοποιούν τη δικαστική αναδοχή ανηλίκου.....	904
3. Δικονομικά ζητήματα επί της δικαστικής αναδοχής ανηλίκου	905
4. Κριτήρια επιλογής αναδόχου από το δικαστήριο	906
γ. Αναδοχή με εισαγγελική διάταξη.....	907
V. Υποχρεώσεις, αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων	908
α. Υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων.....	908
β. Αρμοδιότητες και δικαιώματα των ανάδοχων γονέων	909
γ. Ευθύνη των ανάδοχων γονέων.....	911
VI. Αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους γονείς ή τον επίτροπο	912
α. Αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους γονείς.....	912
1. Δικονομικά ζητήματα κατά την αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τους γονείς.....	913
β. Αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον επίτροπο	914
1. Δικονομικά ζητήματα κατά την αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τον επίτροπο	914
VII. Παύση αναδοχής	915
α. Αυτοδίκαιη άρση της αναδοχής.....	915
β. Άρση από τους γονείς ή από τον επίτροπο.....	916
γ. Καταγγελία από τον ανάδοχο γονέα	917
δ. Άρση αναδοχής με δικαστική απόφαση	918
1. Δικονομικά ζητήματα κατά την άρση της αναδοχής με δικαστική απόφαση.....	919
VIII. Αναδοχή ενηλίκων.....	920
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Αίτηση αναδοχής ανηλίκου	921
2. Αίτηση άρσης αναδοχής ανηλίκου	923

[13] ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Περιεχόμενα	925
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	926
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	927
II. Βασικές αρχές δικαστικής συμπαράστασης	928
α. Η αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του πάσχοντος.....	928

β. Η αρχή της προστασίας του συμφέροντος του πάσχοντος	929
III. Πρόσωπα που υποβάλλονται σε δικαστική συμπαράσταση	929
α. Δικαστική συμπαράσταση και ενήλικοι	930
1. Πάσχοντες από σωματικές και μη παθήσεις	930
2. Πρόσωπα που πάσχουν από χαρακτηριστικά ελαττώματα	935
β. Δικαστική συμπαράσταση και πρόσωπα που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή.....	937
γ. Δικαστική συμπαράσταση και ανήλικοι	937
IV. Δικονομικά ζητήματα	938
α. Περιεχόμενο δικογράφου της αίτησης.....	938
β. Υλική και τοπική αρμοδιότητα.....	939
γ. Ενεργητικά νομιμοποιούμενα πρόσωπα για υποβολή αίτησης	939
1. Αίτηση του πάσχοντος	939
2. Ικανότητα δικαστικής παράστασης.....	940
3. Αίτηση από τον σύζυγο του πάσχοντος.....	940
4. Αίτηση από τους γονείς του πάσχοντος.....	941
5. Αίτηση από τα τέκνα του πάσχοντος.....	942
6. Αίτηση από τον εισαγγελέα.....	943
7. Αυτεπάγγελτη κίνηση της διαδικασίας	943
δ. Παρέμβαση - Προσεπίκληση - Ερμηδικία	945
ε. Απόδειξη.....	946
στ. Επικοινωνία με τον συμπαραστατούμενο και πραγματογνωμοσύνη.....	947
ζ. Έκθεση κοινωνικής υπηρεσίας	948
η. Τρόπος διεξαγωγής της δίκης	949
θ. Δημοσιότητα της απόφασης	949
ι. Ένδικο μέσα	950
ια. Υποθέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας	950
V. Διορισμός δικαστικού συμπαραστάτη και εποπτικού συμβουλίου	953
α. Διορισμός δικαστικού συμπαραστάτη	953
1. Κριτήρια διορισμού δικαστικού συμπαραστάτη	954
2. Καταλληλότητα του δικαστικού συμπαραστάτη	954
3. Αποκλεισμός και αδυναμία διορισμού ως δικαστικού συμπαραστάτη	956
β. Αντικατάσταση ή παύση του δικαστικού συμπαραστάτη.....	957

1. Δικονομικά ζητήματα.....	958
γ. Προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης.....	959
1. Διορισμός πριν την τελεσιδικία της απόφασης	960
2. Διορισμός μετά την τελεσιδικία της απόφασης.....	961
3. Εξουσίες του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη	961
4. Λήξη προσωρινής δικαστικής συμπαράστασης	962
δ. Ειδικός δικαστικός συμπαραστάτης.....	962
ε. Εποπτικό συμβούλιο	963
VI. Έννομες συνέπειες υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση.....	964
α. Κατηγορίες εννόμων συνεπειών.....	965
β. Επιμέλεια του προσώπου του συμπαραστατούμενου	965
γ. Άλλες έννομες συνέπειες.....	966
δ. Έναρξη αποτελεσμάτων	966
1. Ως προς τη δικαιοπρακτική ανικανότητα.....	966
2. Ως προς τον διορισμό δικαστικού συμπαραστάτη	967
VII. Εξουσίες και περιορισμοί του δικαστηρίου	967
α. Κατά την έκδοση της απόφασης	967
β. Μετά την έκδοση της απόφασης.....	968
VIII. Στερητική και επικουρική δικαστική συμπαράσταση	969
α. Στερητική δικαστική συμπαράσταση	969
1. Έννοια στερητικής δικαστικής συμπαράστασης	969
2. Στερητική δικαστική συμπαράσταση και ακυρότητα δικαιοπραξιών.....	970
3. Περιεχόμενο της απόφασης	970
β. Επικουρική δικαστική συμπαράσταση.....	971
1. Έννοια επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης	971
2. Παροχή συναίνεσης του δικαστικού συμπαραστάτη	971
IX. Άρση της δικαστικής συμπαράστασης	972
α. Αυτοδίκαιη άρση.....	972
β. Άρση με δικαστική απόφαση.....	972
γ. Υποχρεώσεις του δικαστικού συμπαραστάτη μετά τη λήξη της δικαστικής συμπαράστασης	974
X. Ακούσια νοσηλεία	974
α. Ουσιαστικού δικαίου ζητήματα	974

β. Δικονομικά ζητήματα.....	975
1. Ενεργητικά νομιμοποιούμενα πρόσωπα	975
2. Υλικά και τοπικά αρμόδιο δικαστήριο	975
3. Διαδικασία	976

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:

1. Αίτηση δικαστικής συμπαράστασης.....	977
2. Αίτηση αντικατάστασης δικαστικού συμπαραστάτη.....	980
3. Αίτηση άρσης δικαστικής συμπαράστασης	983
4. Αίτηση υποβολής προσώπου σε ακούσια νοσηλεία.....	985

[14] ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΞΕΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Περιεχόμενα	987
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	987
I. Έννοια και πεδίο εφαρμογής	988
II. Λειτουργία	990
α. Διορισμός του επιμελητή	991
β. Αρμοδιότητες	992
III. Άρση (ΑΚ 1694)	993
α. Με δικαστική απόφαση	993
β. Αυτοδίκαιη άρση	994

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ:

1. Αίτηση διορισμού επιμελητή ξένων υποθέσεων	995
---	-----

[15] ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΝΩΣΗ

Περιεχόμενα	997
Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία	997
I. Το σύμφωνο συμβίωσης (άρθρα 1-13 Ν 3719/2008)	999
α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	999

β. Έννοια-Νομική φύση-Υποχρεώσεις	1000
γ. Έγκυρο σύμφωνο (άρθρα 1 και 2 Ν 3719/2008).....	1003
1. Θετικές προϋποθέσεις.....	1003
2. Αρνητικές προϋποθέσεις (κωλύματα)	1005
3. Τύπος	1006
δ. Ελαττωματικό σύμφωνο (άρθρα 2 παρ. 3 και 3 Ν 3719/2008)	1007
ε. Ρυθμιστικό πεδίο	1009
1. Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 13 Ν 3719/2008)- Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο	1009
2. Οι σχέσεις μεταξύ των συμβίων	1010
3. Οι σχέσεις μεταξύ των συμβίων και των τέκνων	1013
στ. Λύση	1017
1. Τρόποι λύσης (άρθρο 4 Ν 3719/2008).....	1017
2. Διατροφή μετά τη λύση (άρθρο 7 Ν 3719/2008)	1018
3. Λύση λόγω θανάτου-Κληρονομικό δικαίωμα (άρθρο 11 Ν 3719/2008).....	1019
ζ. Το δικαίωμα αποζημίωσης λόγω ψυχικής οδύνης του συμβίου (άρθρο 932 ΑΚ).....	1021
II. Η ελεύθερη ένωση	1022
α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	1022
β. Η εμφάνισή της στην πράξη	1023
γ. Η νομική της αντιμετώπιση.....	1024
1. Η αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα (άρθρο 1400 ΑΚ).....	1026
2. Το δικαίωμα αποζημίωσης λόγω ψυχικής οδύνης (άρθρο 932 ΑΚ)	1029
3. Δικονομικά ζητήματα.....	1030
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ:	
1. Σύμφωνο Συμβίωσης.....	1031
2. Εξώδικη δήλωση λύσης συμφώνου συμβίωσης.....	1035
3. Αγωγή διατροφής λόγω λύσης συμφώνου συμβίωσης	1036
4. Αγωγή ακύρωσης συμφώνου συμβίωσης λόγω απειλής.....	1039
5. Αγωγή αποκτημάτων συντρόφων	1041
6. Αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού λόγω λύσης ελεύθερης ένωσης	1045
ΕΝΙΑΙΟ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	1051

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *

– **Βαθρακοκοίλης Βασίλης**, Το νέο Οικογενειακό Δίκαιο, 2000. – **Γαζής Ανδρέας**, Το νέο οικογενειακό δίκαιο. Τα προβλήματα. 1985. – **Γεωργιάδης Απόστολος**, Οικογενειακό Δίκαιο, 2014. – **Δασκαρόλης Γεώργιος**, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, I 1992, II 2001. – **Δεληγιάννης Ιωάννης**, Οικογενειακό Δίκαιο, I 1986, II 1987. – **Δεληγιάννης Ιωάννης/Κούσουλας Χρίστος**, Οικογενειακό δίκαιο: η νέα ρύθμιση της συγγένειας και της προστασίας των ανίκανων προσώπων, 1984. – **Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Έφη**, Οικογενειακό Δίκαιο, I, II, 2012. – **Κουμάντος Γιώργος**, Οικογενειακό Δίκαιο, I 1987, II 1988. – **Μιχαηλίδης-Νουάρος Γεώργιος**, Οικογενειακόν Δίκαιον, 1970. – **Μιχαηλίδης-Νουάρος Γεώργιος**, ΕρμΑΚ τόμος V, Οικογενειακόν Δίκαιον, Γενική Εισαγωγή, 1987. – **Μπαλής Γεώργιος**, Οικογενειακόν Δίκαιον, 1956. – **Μπρακατσούλας Βασίλειος**, Οικογενειακό Δικονομικό Δίκαιο, 2015. – **Παπαδημητρίου Γεώργιος**, Οικογενειακό Δίκαιο, 1997. – **Παπαδόπουλος Κωνσταντίνος**, Αγωγές Οικογενειακού Δικαίου, Α' 2001, Β' 2003. – **Παπαχρίστου Θανάσης**, Οικογενειακό Δίκαιο, 2014. – **Ροϊλός Γ./Κουμάντος Γ.**, Οικογενειακόν Δίκαιον, 1966. – **Σπυριδάκης Ιωάννης**, Οικογενειακό Δίκαιο, 2006. – **Τούσης Ανδρέας**, Οικογενειακόν Δίκαιον, 1970. – **Φίλιος Παύλος**, Οικογενειακό Δίκαιο, 2011

Κατ' άρθρο Ερμηνείες Αστικού Κώδικα

– **Απαλλαγάκη Χαρούλα**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, 2010. – **Απόστολος Γεωργιάδης**, Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα (ΣΕΑΚ), τόμος II, 2013. – **Απόστολος Γεωργιάδης/Μιχάλης Σταθόπουλος**, Αστικός Κώδικας, τόμοι VII, VIII, 2η έκδοση. – **Βαθρακοκοίλης Βασίλης**, Ερμηνεία-Νομολογία Αστικού Κώδικα (ΕΡΝΟΜΑΚ). – **Βαθρακοκοίλης Βασίλης**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας. – **Ιωάννης Καράκωστας**, Αστικός Κώδικας, τόμος όγδοος Α' 2011, Β' 2012. – **Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας**, Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, I, II, 2000. – **Μαργαρίτης Μιχάλης/Μαργαρίτη Άντα**, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, I, II, 2012.

* Τα συγγράμματα παραπέμπονται μόνο με το όνομα, τον τόμο και την σελίδα.

γάμο γίνεται αμετάκλητη με την άπρακτη πάροδο και της εξάμηνης προθεσμίας για αναψηλάφηση (605, νέο 598 ΚΠολΔ). Αν η πρωτόδικη απόφαση εκδόθηκε ερήμην του εναγομένου, η συνολική προθεσμία ανακοπής ερημοδικίας, έφεσης, αναίρεσης και αναψηλάφησης είναι οκτώ μήνες και δεκαπέντε ημέρες. Αν ασκηθεί και συζητηθεί έφεση, οι προθεσμίες της αναίρεσης και της αναψηλάφησης συντρέχουν.²⁴⁰

Αντικείμενο της δίκης διαζυγίου είναι το διαπλαστικό αποτέλεσμα της λύσης του γάμου και όχι η δικαστική διάγνωση του λόγου διαζυγίου. Επομένως, η απόφαση διαζυγίου δεν παράγει δεδικασμένο ούτε ως προς την ύπαρξη των πραγματικών περιστατικών που επέφεραν τον κλονισμό της έγγαμης σχέσης, ούτε ως προς τη συνδρομή ή μη υπαιτιότητας για τον κλονισμό αυτόν, ακόμα και αν ο λόγος διαζυγίου αφορά αποκλειστικά στο πρόσωπο του εναγομένου.²⁴¹ Για τον ίδιο λόγο, στο πλαίσιο της δίκης διαζυγίου μπορούν να ερευνηθούν εκ νέου πραγματικά περιστατικά που έχουν ήδη διαγνωσθεί στο πλαίσιο άλλης δίκης (π.χ. σε δίκη αποκλήρωσης του συζύγου, σύμφωνα με το άρθρο 1842 ΑΚ).²⁴²

η. Αντίθετες αγωγές για ισχυρό κλονισμό

Στην περίπτωση του κατ' αντιδικία διαζυγίου συχνά ασκούνται αντίθετες αγωγές και 57 από τους δύο συζύγους, με τις οποίες ο καθένας από αυτούς στρέφεται κατά του άλλου και ζητά τη λύση του γάμου για λόγο που αφορά στο πρόσωπο εκείνου.²⁴³ Αν οι αγωγές αυτές συνεκδικαστούν (κάτι το οποίο θα συμβαίνει συνήθως) και η μία από αυτές γίνει δεκτή, ενώ η άλλη απορριφθεί, τότε, ο διάδικος του οποίου η αγωγή απορρίφθηκε δεν μπορεί να ασκήσει έφεση η αναίρεση κατά της απορριπτικής απόφασης ελλείψει εννόμου συμφέροντος, αφού η έννομη συνέπεια την οποία επιδίωξε με την αγωγή, δηλαδή η λύση του γάμου έχει ήδη επέλθει.²⁴⁴

Γ. Συναινετικό διαζύγιο (άρθρο 1441 ΑΚ)

Ι. Έννοια

Συναινετικό διαζύγιο είναι ο ιδιαίτερος εκείνος τρόπος λύσης του γάμου, ο οποίος 58 βασίζεται σε συμφωνία των συζύγων προς τούτο, προϋποθέτει δε την έκδοση δικαστικής απόφασης που την επικυρώνει.²⁴⁵ Η κοινή βούληση των συζύγων για τη λύση

240. ΑΠ 1502/2009, ΝοΒ 58/2010, 432, ΕφΑθ 369/2013, Ισοκράτης.

241. Ευστρατίου, αρθρ. 1439 αρ. 32.

242. Απ. Γεωργιάδης, σ. 323.

243. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 29.

244. ΑΠ 627/2012, Ισοκράτης, Απ. Γεωργιάδης, σ. 324. Για την περίπτωση που έγιναν δεκτές και οι δύο αγωγές βλ. ΑΠ 1059/2011 ΝοΒ 60/2012, 349, 886.

245. Απ. Γεωργιάδης, σ. 328.

του γάμου, η οποία διατυπώνεται στη μεταξύ τους συμφωνία, συνιστά έκφραση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (5 § 1 Σ), αποτελεί δε ακριβώς εκείνο το στοιχείο το οποίο διαφοροποιεί το συναινετικό διαζύγιο από εκείνο που εκδίδεται με την κατ' αντιδικία διαδικασία.²⁴⁶ Πάντως, και στο συναινετικό διαζύγιο, η έκδοση αμετάκλητης διαπλαστικής δικαστικής απόφασης, είναι απαραίτητη προκειμένου να επέλθει η λύση του γάμου, δεν αρκεί δηλαδή προς τούτο μόνη η συμφωνία των συζύγων.²⁴⁷ Για την έκδοση της δικαστικής απόφασης, όμως αρκεί η ύπαρξη της συμφωνίας αυτής, χωρίς να εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους οι σύζυγοι επιθυμούν το διαζύγιο,²⁴⁸ ή αν η έγγαμη σχέση έχει πράγματι κλονιστεί ισχυρά.²⁴⁹ Και οι κανόνες για το συναινετικό διαζύγιο είναι αναγκαστικού δικαίου.

II. Προϋποθέσεις

- 59 Από την 1441 § 1 εδ. α' ΑΚ προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις έκδοσης του συναινετικού διαζυγίου είναι: α) η έγγραφη συμφωνία των συζύγων για τη λύση του γάμου β) ορισμένη ελάχιστη διάρκεια του γάμου γ) η επικύρωση της συμφωνίας από το δικαστήριο και δ) αν υπάρχουν ανήλικα τέκνα, η κατάρτιση έγγραφης συμφωνίας των συζύγων με την οποία ρυθμίζεται η επιμέλειά τους, η επικοινωνία μαζί τους και (προαιρετικά) η διατροφή τους.

α. Η συμφωνία των συζύγων για τη λύση του γάμου

- 60 Για τη νομική φύση της συμφωνίας διάζευξης έχουν διατυπωθεί περισσότερες θέσεις, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη όμως, πρόκειται για δικαιοπραξία, συγκεκριμένα δε για ιδιόρρυθμη σύμβαση οικογενειακού δικαίου.²⁵⁰

Ικανότητα για τη σύναψη της συμφωνίας αυτής έχουν όσοι είναι δικαιοπρακτικά ικανοί να συνάψουν γάμο (1350-1352 ΑΚ).²⁵¹ Αν οι συμβαλλόμενοι σύζυγοι στερούνται την ικανότητα αυτήν κατά τον κρίσιμο χρόνο, δηλαδή τον χρόνο κατάρτισης της

246. Απ. Γεωργιάδης, ό.π.

247. ΑΠ 1684/1988 ΕΕΝ 56/1989, 826, ΕφΑθ 4227/1992 ΝοΒ 41/1993, 513, Ευστρατίου, άρθρ. 1441, αρ. 1.

248. ΕφΠατρ 1302/2007 ΑxN 2008, 482

249. Κουντουγέρη-Μανωλεδάκη, Ι, σ. 418.

250. Σπυριδάκης, Το συναινετικό διαζύγιο, σ. 31 επ., Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, άρθρ. 1441 αρ. 10, Για λεπτομερή παράθεση όλων των απόψεων βλ. Κουντουγέρη-Μανωλεδάκη, Η νομική φύση του συναινετικού διαζυγίου και τα ζητήματα της ελαττωματικότητας και της ανάκλησης των συζυγικών συναινέσεων, Αφιέρωμα στον Ν. Παπαντωνίου, σ. 353.

251. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 13.

συμφωνίας, τότε εκείνη είναι άκυρη.²⁵² Πάντως, τόσο οι ανήλικοι όσο και εκείνοι που τελούν υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση μπορούν να συνάψουν συμφωνία διάζευξης χωρίς άδεια του δικαστηρίου ή συναίνεση του δικαστικού συμπαράστατη, με αναλογική εφαρμογή του 598 ΚΠολΔ (νέο 594 ΚΠολΔ).²⁵³ Όσοι βρίσκονται σε στερητική δικαστική συμπαράσταση ή είναι ανίκανοι για δικαιοπραξία κατά το άρθρο 131 § 1 ΑΚ δεν μπορούν να συμβληθούν οι ίδιοι για τη λύση του γάμου τους, είναι όμως δυνατόν να εκπροσωπηθούν νόμιμα γι' αυτόν τον σκοπό από τον δικαστικό συμπαράστατη τους, ο οποίος μπορεί να συνάψει τη συμφωνία μετά από άδεια του εποπτικού συμβουλίου.²⁵⁴

Σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη του νόμου, η συμφωνία πρέπει να είναι έγγραφη (1441 § 1 εδ. α'). Επομένως, απαιτείται να περιβληθεί τον τύπο είτε του συμβολαιογραφικού είτε του ιδιωτικού εγγράφου.²⁵⁵ Υπογράφεται κατ' αρχήν από τους συζύγους και τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους (1441 § 1 εδ. β' ΑΚ, 94 § 1 ΚΠολΔ), ωστόσο, είναι δυνατόν να υπογραφεί και μόνο από τους δικηγόρους αν εκείνοι είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο, το οποίο πρέπει να έχει συνταχθεί μέσα στον τελευταίο μήνα πριν από την υπογραφή του συμφωνητικού (1441 § 1 εδ. β' ΑΚ). Το πληρεξούσιο αυτό πρέπει να περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου (πρβλ. τα άρθρα 96 § 3 και 98 περ. α' ΚΠολΔ) και να είναι ειδικό, δηλαδή να παρέχει ρητά ειδική εντολή και πληρεξουσιότητα στο δικηγόρο να υπογράψει τη συμφωνία διάζευξης αντί του εντολέα συζύγου.²⁵⁶ Μπορεί να διοριστεί και ένας πληρεξούσιος δικηγόρος και για τους δύο συζύγους.²⁵⁷ Τα προαναφερθέντα στοιχεία, δηλαδή ο έγγραφος τύπος της συμφωνίας, η υπογραφή της από (όλα) τα ανωτέρω πρόσωπα (επομένως, και από τους δικηγόρους) και η παροχή εγκύρου πληρεξουσίου το πολύ έναν μήνα πριν την υπογραφή της συμφωνίας προβλέπονται με ποινή ακυρότητας.²⁵⁸ Εάν παρ' όλα αυτά εκδοθεί δικαστική απόφαση διαζυγίου και καταστεί, εν συνεχεία, αμετάκλητη, τότε το ελάττωμα που δεν προβλήθηκε εγκαίρως θεραπεύεται και ο γάμος των συζύγων λύνεται (1438 εδ. β' ΑΚ, 613 ΚΠολΔ, νέο 602 § 1 ΚΠολΔ).²⁵⁹

252. Απ. Γεωργιάδης, σ. 329.

253. Παπαχρίστου, σ. 164.

254. Έτσι οι Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 116, Παπαχρίστου, 165, Σπυριδάκης, 361, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 428-429. Αντίθετη άποψη διατυπώνει ο Απ. Γεωργιάδης, σ. 329-330.

255. Ευστρατίου, ό.π. άρθρ. 1441, αρ. 8.

256. Με το ίδιο έγγραφο μπορεί να παρέχεται ειδική πληρεξουσιότητα και για την παράσταση του δικηγόρου στο δικαστήριο, για την υποβολή των συμφωνιών προς επικύρωση. Πρβλ. Απ. Γεωργιάδη, σ. 338.

257. Βλ. Εισέκθ. Ν 4055/2012, ΚΝοΒ 60/2012, 559. Πρβλ. και Παντελίδου/Γεωργιάδου, σ. 186, Σπυριδάκη, σ. 367. Αντίθετοι οι Γεωργιάδης, σ. 338 και Μακρή, Εκουσία δικαιοδοσία, 2012, σ. 732.

258. Πρβλ. ΠΠρΑθ 2495/2011, Ισοκράτης. Βλ. και Δασκαρόλη Ι, σ. 440, Σπυριδάκη, Το συναινετικό διαζύγιο, σ. 71.

259. Απ. Γεωργιάδης, σ. 331.

Περιεχόμενο της συμφωνίας είναι η συναίνεση των συζύγων για τη λύση του γάμου τους με συναινετικό διαζύγιο. Η συμφωνία πρέπει να είναι απλή και καθαρή, δηλαδή απαλλαγμένη από όρους, αιρέσεις ή προθεσμίες, με ποινή ακυρότητας (αναλογική εφαρμογή της 1350 § 1 εδ. Β').²⁶⁰ Εκτός αυτού, κατά την κρατούσα άποψη, η συμφωνία διάζευξης είναι ανεπίδεκτη εικονικότητας, επομένως, ακόμα και αν οι σχετικές δηλώσεις βούλησης των συζύγων γίνουν εικονικά, δεν είναι άκυρες γι' αυτόν τον λόγο.²⁶¹ Η συμφωνία θα είναι άκυρη σε περίπτωση αντίθεσης στα χρηστά ήθη, όπως για παράδειγμα, εάν ο ευρισκόμενος σε ισχυρότερη οικονομική και κοινωνική θέση σύζυγος επιτυγχάνει να αποσπάσει τη συναίνεση του άλλου μέσω συνεχών και φορτικών πιέσεων.²⁶²

1. Ελαττώματα της βούλησης

- 61 Εκτός από άκυρες, οι δηλώσεις βούλησης των συζύγων για τη λύση του γάμου τους μπορούν να είναι ακυρώσιμες κατά τις γενικές διατάξεις, ως προϊόν πλάνης (ΑΚ 140 επ.), απάτης (ΑΚ 147 επ.) ή απειλής (ΑΚ 151 επ.). Κρίσιμος χρόνος είναι και εδώ εκείνος της κατάρτισης της έγγραφης συμφωνίας. Έτσι, ακυρώσιμη είναι η συμφωνία που στηρίζεται σε ουσιώδη πλάνη ενός από τους συζύγους (ΑΚ 140). Τέτοια όμως ουσιώδους πλάνη δεν είναι εκείνη η οποία ανάγεται αποκλειστικά στα παραγωγικά αίτια της βούλησης των συζύγων (ΑΚ 143), δηλαδή στις αιτίες (σταθμίσεις, προσδοκίες, βλέψεις) που έκαναν εκείνον που δήλωσε τη βούλησή του να προβεί σ' αυτήν.²⁶³ Χαρακτηριστική περίπτωση μη ουσιώδους πλάνης είναι εκείνη κατά την οποία ο ένας σύζυγος παρέχει τη συναίνεσή του, βασισμένος στην (πλανημένη) πεποίθηση ότι ο άλλος πρόκειται, μετά το διαζύγιο, να τηρήσει ορισμένη συμπεριφορά, ή να προβεί σε ορισμένες παροχές προς εκείνον.²⁶⁴ Έτσι, δεν μπορεί να ακυρωθεί η συμφωνία διάζευξης αν ο σύζυγος συνήνεσε σε αυτήν επειδή πίστευε πλανημένα ότι η σύζυγος διατηρούσε ερωτική σχέση με παλιό της φίλο,²⁶⁵ ή ότι εκείνη επρόκειτο να σεβαστεί τις συμφωνίες για τον χωρισμό της κοινής τους περιουσίας, στη σύναψη

260. Κουντουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 429.

261. Δεληγιάννης ΙΙ, σ. 280, Γαζής, Ακυρότητες και ελαττώματα βουλήσεως στο συναινετικό δίκαιο, ΝοΒ 36/1988, 537, αντίθετοι όμως οι Δασκαρόλης Ι, σ. 397 και Σπυριδάκης, Το συναινετικό διαζύγιο, σ. 40-41. Βλ. και την ΑΠ 632/2012, Ισοκράτης, η οποία φαίνεται να δέχεται τη δυνατότητα επίκλησης της εικονικότητας της δήλωσης με έφεση.

262. Απ. Γεωργιάδης, σ. 332. Ωστόσο, έλεγχος της συμφωνίας με βάση το άρθρο 281 ΑΚ δεν είναι δυνατός, διότι η λύση του γάμου εν προκειμένω δεν επέρχεται με άσκηση δικαιώματος, αλλά με σύναψη σύμβασης.

263. ΑΠ 1684/1988 ΕλλΔνη 32/1990, 956, ΕφΑθ 6380/2011, Ισοκράτης, ΕφΑθ 5548/2008 ΕλλΔνη 50/2009, 1456, ΕφΑθ 3266/2005 ΕλλΔνη 46/2005, 1724.

264. ΕφΠατρ 490/2009 ΑχΝ 2010, 210, Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π. αρ. 78.

265. ΕφΑθ 3266/2005 ΕλλΔνη 46/2005, 1724.

των οποίων βασίστηκε η συναίνεσή του,²⁶⁶ ή ότι η σύζυγος είχε σκοπό να τηρήσει την υπόσχεσή της για εφ' όρου ζωής άσκηση της επιμέλειας του κοινού τέκνου από τον ίδιο²⁶⁷ ή, ακόμα, ότι επρόκειτο να σεβαστεί τη μεταξύ τους συμφωνία για διασφάλιση της ανεμπόδιστης επικοινωνίας του με το τέκνο, ενώ μετά το διαζύγιο, εκείνη του στέρησε, σε σημαντικό βαθμό, την επικοινωνία μαζί του.²⁶⁸ Ούτε είναι ακυρώσιμη η συναίνεση της συζύγου η οποία στηρίχθηκε στην πλανημένη πεποίθηση ότι μετά την έκδοση του διαζυγίου οι προσωπικές σχέσεις του ζεύγους θα εξακολουθήσουν να είναι καλές,²⁶⁹ ή, ακόμα, ότι ο σύζυγος επρόκειτο να τηρήσει την υπόσχεση που έδωσε στην υπόλοιπη οικογένεια να μη δώσει δικαιώματα για την προσωπική του ζωή μετά το διαζύγιο, ή σε κάθε περίπτωση, να ζησει διακριτικά, σε περίπτωση σύνδεσής του με άλλο πρόσωπο, ενώ εκείνος συνήψε νέο ερωτικό δεσμό, τον οποίον και γνωστοποίησε στα τέκνα τους.²⁷⁰ Στις περιπτώσεις αυτές μάλιστα δεν εφαρμόζεται ούτε η θεωρία του δικαιοπρακτικού θεμελίου: η συμφωνία δηλαδή δεν είναι ακυρώσιμη ακόμα και αν τα παραγωγικά αίτια της βούλησης των συζύγων αποτέλεσαν, κατά το πνεύμα της συνεννόησης που προηγήθηκε μεταξύ τους, τη βάση για την κατάρτιση της συμφωνίας διάζευξης.²⁷¹

Αντίθετα, ακυρώσιμη θα είναι η συμφωνία όταν η πλάνη του ενός συζύγου συνιστά 62 προϊόν εξαπάτησης, με την έννοια των 147 επ. ΑΚ, ανεξάρτητα μάλιστα από το αν η πλάνη είναι ουσιώδης ή όχι, ή από το αν αναφέρεται αποκλειστικά στα παραγωγικά αίτια της βούλησης ή όχι.²⁷² Για την εφαρμογή του άρθρου 147 ΑΚ απαιτείται αφενός δόλια απατηλή συμπεριφορά του συζύγου, λαμβάνουσα χώρα κατά τον χρόνο δήλωσης της βούλησης του απατηθέντος²⁷³ και αφετέρου αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της απατηλής συμπεριφοράς και της δήλωσης βούλησης.²⁷⁴ Τα όρια μεταξύ πλάνης

266. ΕφΘεσ 3142/2000, Ισοκράτης.

267. ΕφΘεσ 1959/1989 Αρμ 43/1989, 536.

268. ΕφΑθ 4099/2012, Ισοκράτης, ΕφΔωδ 47/2002 ΔωδΝομ 2003, 161. Στην περίπτωση αυτή, εξάλλου, ο θιγόμενος σύζυγος θα έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στο δικαστήριο, με τη διαδικασία των άρθρων 1513 ΑΚ και 681 Β ΚΠολΔ (νέο 592 ΚΠολΔ), ή με εκείνη των ασφαλιστικών μέτρων (682 επ. ΚΠολΔ) και να ζητήσει τη διαφορετική ρύθμιση της άσκησης της γονικής μέριμνας. Βλ. και Καλαβρό/Κολοτούρο, σ. 144.

269. Απ. Γεωργιάδης, ό.π.

270. ΕφΛαρ 565/2000 ΕλλΔνη 43/2002, 791.

271. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 26. Η εφαρμογή της θεωρίας αυτής αποκλείεται ως ασυμβίβαστη με τη φύση και την όλη ρύθμιση του θεσμού του συναινετικού διαζυγίου. Βλ. σχετικά την ΕφΑθ 3266/2005 ΕλλΔνη 46/2005, 1725 και την εκεί αναφερόμενη νομολογία. Αντίθετη η ΑΠ 632/2012, Ισοκράτης.

272. ΑΠ 441/2004 ΝοΒ 53/2005, 875, με σχόλιο Δωρή, ΕφΑθ 6380/2011, Ισοκράτης, ΕφΑθ 5548/2008 ΕλλΔνη 50/2009, 1456, ΕφΔωδ 47/2002 ΔωδΝομ 2003, 161.

273. Ο μετερχόμενος την απάτη θα πρέπει να έχει συνείδηση ότι η συμπεριφορά του ενδέχεται να προκαλέσει αιτιωδώς την απάτη του άλλου και να αποδέχεται αυτό το ενδεχόμενο. Βλ. Βαθρακοκόιλη, ΕΡΝΟΜΑΚ, αρθρ. 147, αρ. 6.

274. ΕφΑθ 6380/2011, Ισοκράτης, ΕφΑθ 9094/1989 ΕλλΔνη 34/1992, 171.

περί τα παραγωγικά αίτια και απάτης δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτα.²⁷⁵ Πάντως, απάτη δε στοιχειοθετείται αν η υπό κρίση συμπεριφορά συνίσταται στη δόλια παροχή ψευδών υποσχέσεων για τήρηση συμπεριφοράς που απαγορεύεται από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου.²⁷⁶

Η συμφωνία είναι ακυρώσιμη και λόγω απειλής, αν συντρέχουν οι όροι των 150 επ. ΑΚ. Κρίσιμος χρόνος είναι και πάλι εκείνος της δήλωσης της βούλησης του απειληθέντος.²⁷⁷

- 63 Το δικαίωμα ακύρωσης της συμφωνίας λόγω πλάνης, απάτης ή απειλής μπορεί να ασκηθεί μόνο μέχρι να καταστεί αμετάκλητη η απόφαση που απαγγέλλει το συναινετικό διαζύγιο. Από τη στιγμή εκείνη, η απόφαση παράγει διαπλαστική ενέργεια έναντι όλων (αναλογική εφαρμογή του 613 ΚΠολΔ, νέου 602 § 1 ΚΠολΔ) και καλύπτει κάθε έλλειψη των προϋποθέσεων που θέτει η 1441 ΑΚ.²⁷⁸ Επομένως, αν οι σύζυγοι πετύχουν την ακύρωση της ελαττωματικής συμφωνίας ως το χρονικό αυτό σημείο, μπορούν εν συνεχεία να ζητήσουν την ανάκληση ή τη μεταρρύθμιση της απόφασης διαζυγίου από το δικαστήριο που την εξέδωσε (758 ΚΠολΔ). Στην πράξη βέβαια, αυτή η διαδικασία θα ακολουθείται σπάνια, διότι αφενός η απόφαση διαζυγίου καθίσταται αμετάκλητη σε σύντομο χρονικό διάστημα, αφετέρου δε η ελαττωματικότητα της βούλησης των συζύγων μπορεί να προβληθεί και με τον απλούστερο τρόπο της απευθείας άσκησης έφεσης κατά της απόφασης η οποία απαγγέλλει το διαζύγιο.²⁷⁹

Για την περίπτωση που οι σύζυγοι δηλώσουν έγκυρα τη βούλησή τους για λύση του γάμου, αλλάξουν όμως γνώμη στη συνέχεια βλ. παρακάτω, υπό ΙΙΙ (5).

Β. Ελάχιστη διάρκεια του γάμου

- 64 Προκειμένου να ζητηθεί συναινετικό διαζύγιο, απαιτείται ο γάμος να έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την κατάρτιση της συμφωνίας διάζευξης, αλλιώς η σχετική αίτηση απορρίπτεται ως απαράδεκτη.²⁸⁰ Η προθεσμία αυτή είναι δικονομι-

275. Η διαφοροποίηση συνίσταται στο στοιχείο του δόλου. Βλ. *Ευστρατίου*, ό.π.

276. Βλ. **ΑΠ 1165/2004** ΕλλΔνη 46/2005, 101 (ως προς τη δυνατότητα για χρήση του επωνύμου του άλλου συζύγου στις έννομες σχέσεις μετά το διαζύγιο).

277. **ΑΠ 597/2009** ΝοΒ 57/2009, 1715.

278. Συνεπώς και τα ελαττώματα της βούλησης των συζύγων.

279. *Απ. Γεωργιάδης*, σ. 341.

280. *Σπυριδάκης*, σ. 357. Κατά τις *Παντελίδου/Γεωργιάδου*, σ. 167-168, αν έχει τελεστεί θρησκευτικός και πολιτικός γάμος, κρίσιμος είναι ο χρόνος τέλεσης του δεύτερου χρονικά γάμου, αφού τότε επαναλαμβάνεται πανηγυρικά η σύγχρονη δήλωση για την τέλεση γάμου και την ύπαρξη κοινωνίας βίου. Αντίθετοι οι *Μακρής*, σ. 732 και *Απ. Γεωργιάδης*, σ. 334, σύμφωνα με τους οποίους νομική σημασία έχει ο χρόνος τέλεσης του πρώτου κατά σειρά γάμου.

κή, επομένως για τον υπολογισμό της εφαρμόζονται οι 144-145 ΚΠολΔ.²⁸¹ Η συμπλήρωση του εξαμήνου σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο, όπως κατά την κατάθεση της συμφωνίας στο δικαστήριο ή ακόμα, κατά την έκδοση της δικαστικής απόφασης για το διαζύγιο δεν αρκεί.²⁸² Ούτε είναι δυνατόν τα μέρη να καταρτίσουν τη συμφωνία σε προγενέστερο χρονικό σημείο και να ορίσουν, παράλληλα, ότι τα έννομα αποτελέσματά της θα επέλθουν αργότερα, ήτοι έξι μήνες μετά την έναρξη του έγγαμου βίου.²⁸³ Είναι νομικά αδιάφορο αν, κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, οι σύζυγοι συνεχίζουν την έγγαμη συμβίωση ή βρίσκονται σε διάσταση.²⁸⁴

γ. Επικύρωση της συμφωνίας από το δικαστήριο

Για την έκδοση του συναινετικού διαζυγίου δεν αρκεί η κατάρτιση των ανωτέρω 65 συμφωνιών, αλλά απαιτείται η επικύρωσή τους από το δικαστήριο. Για τον σκοπό αυτόν και προκειμένου να ξεκινήσει η δίκη του συναινετικού διαζυγίου, οι σύζυγοι πρέπει να καταθέσουν, μέσω των δικηγόρων τους, κοινή αίτηση ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου (747 § 2 ΚΠολΔ, νέο 747 § 2 ΚΠολΔ) με την οποία να ζητούν τη λύση του γάμου τους.

Η υπόθεση πλέον εκδικάζεται σε μία και μόνη συζήτηση, κατά τη διαδικασία της 66 εκουσίας δικαιοδοσίας. Το αργότερο κατά τη συζήτηση αυτή, οι διάδικοι πρέπει να προσκομίσουν στο δικαστήριο: α) την έγγραφη συμφωνία διάζευξης β) αν υπάρχουν ανήλικα τέκνα, την έγγραφη συμφωνία με την οποία ρυθμίζεται η επιμέλεια και η επικοινωνία με εκείνα, ενδεχομένως δε και η διατροφή τους γ) τα ειδικά πληρεξούσια, αν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι έχουν υπογράψει μόνο εκείνοι τη συμφωνία διάζευξης δ) τα έγγραφα από τα οποία αποδεικνύεται η συνδρομή των ουσιαστικών προϋποθέσεων του συναινετικού διαζυγίου, ιδίως τη ληξιαρχική πράξη γάμου (για απόδειξη της σύναψης και της διάρκειάς του), πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης (για την απόδειξη της ύπαρξης τέκνων καθώς και της ηλικίας τους), αντίγραφα των δελτίων ταυτότητας των διαδίκων. Αν ο διάδικος παραλείψει να προσκομίσουν κάποιο από τα έγγραφα αυτά, τότε ο δικαστής μπορεί να αναβάλει την έκδοση της απόφασης προκειμένου να συμπληρωθεί η έλλειψη εντός της προθεσμίας που

281. Σοφιαλίδης/Κορνηλάκης, Το συναινετικό διαζύγιο: Προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 1441 ΑΚ, Αρμ 37/1983, 851-852.

282. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 12, Δασκαρόλης Ι, σ. 109

283. Απ. Γεωργιάδης, σελ. 334. Κάτι τέτοιο θα αντέβαινε στον σκοπό για τον οποίον καθιερώθηκε η εξαμηνιαία προθεσμία, ο οποίος συνίσταται στην παροχή ενός ευλόγου χρονικού διαστήματος στους συζύγους, εντός του οποίου εκείνοι να μπορούν να αποφασίσουν για τη συνέχιση ή όχι της έγγαμης σκέψης με ωριμότητα και υπό συνθήκες ψυχραιμίας και όχι π.χ. υπό το κράτος απογοήτευσης λόγω προβλημάτων που ενδέχεται να εμφανιστούν τον πρώτο καιρό της έγγαμης σχέσης. Βλ. ενδεικτικά Σκορίνη-Παπαρηγοπούλου, ό.π., αρ. 31.

284. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ι, σ. 445, σημ. 84.

θα ορίσει. Η μη προσκόμισή τους ως το χρονικό αυτό σημείο θα έχει ως συνέπεια την απόρριψη της αίτησης.²⁸⁵

δ. Συμφωνία για τα ανήλικα τέκνα

- 67 Αν υπάρχουν ανήλικα τέκνα, οι σύζυγοι θα πρέπει υποχρεωτικά να καταρτίσουν έγγραφως, άλλη μία συμφωνία με την οποία να ρυθμίζεται η επιμέλεια των τέκνων και η επικοινωνία με αυτά.²⁸⁶ Η συμφωνία αυτή συνυποβάλλεται στο δικαστήριο με την έγγραφη συμφωνία διάζευξης και επικυρώνεται από εκείνο με την ίδια απόφαση με την οποία λύνεται ο γάμος (1441 § 2 εδ. α', β').²⁸⁷ Και η συμφωνία για τα ανήλικα τέκνα πρέπει να υποβληθεί στο δικαστήριο ως την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης, τυχόν δε παράλειψη προσκόμισής της οδηγεί στην απόρριψη της αίτησης διαζυγίου ως απαράδεκτης.²⁸⁸

Υποχρέωση για σύναψη της συμφωνίας αυτής έχουν οι γονείς οι οποίοι ασκούν από κοινού τη γονική μέριμνα (1510 § 1 εδ. α'). Επομένως, εκείνη δεν καταρτίζεται: α) Αν οι σύζυγοι βρίσκονται ήδη σε διάσταση και η επιμέλεια των τέκνων έχει ρυθμισθεί από το δικαστήριο (1513-1514 ΑΚ, 735 ΚΠολΔ). Στην περίπτωση αυτήν θα πρέπει να προσκομισθεί στο δικαστήριο η δικαστική απόφαση για την άσκηση της γονικής μέριμνας.²⁸⁹ β) Αν η άσκηση της γονικής μέριμνας ή της επιμέλειας έχει αφαιρεθεί από τους γονείς (1532 § 2, 1533, 1535 ΑΚ) και δεν τους έχει αποδοθεί ακόμα (1536 ΑΚ). Στην περίπτωση αυτήν, εάν οι γονείς διατηρούν το δικαίωμα επικοινωνίας με τα τέκνα τους (1520 § 1 ΑΚ), χρειάζεται να υποβάλουν έγγραφη συμφωνία στο δικαστήριο για τη ρύθμιση του ζητήματος. Αν πάλι η επικοινωνία με τα τέκνα έχει ρυθμιστεί με την ήδη εκδοθείσα δικαστική απόφαση (1520 § 3 ΑΚ), αρκεί να προσκομισθεί εκείνη στο δικαστήριο.²⁹⁰ γ) Σε περίπτωση έκπτωσης από τη γονική μέριμνα στο σύνολό της (1537, 1538 ΑΚ), οπότε προσκομίζεται η δικαστική απόφαση με την οποία ο γονέας καταδικάστηκε σε φυλάκιση τουλάχιστον ενός μήνα για ένα από τα αδικήματα που προβλέπονται στην 1537 ΑΚ, καθώς και η δικαστική απόφαση με την οποία του αφαιρέθηκε η γονική μέριμνα και για τα λοιπά τέκνα του (1537 εδ. β')

285. Δασκαρόλης Ι, σ. 440.

286. Η υποβολή στο δικαστήριο συμφωνίας για τα ανήλικα τέκνα είναι ουσιαστική προϋπόθεση του συναινετικού διαζυγίου. Έτσι, μεταξύ άλλων, οι Δασκαρόλης Ι, σ. 436, Σπυριδάκης, σ. 355, 368, ΕφΑθ 7974/1990 ΝοΒ 39/1991, 412. Αντίθετα, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης συναινετικού διαζυγίου την χαρακτηρίζουν οι Δεληγιάννης ΙΙ, σ. 276, Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 124, Σοφιαλίδης/Κορνηλάκης, Αρμ 37/1983, 847.

287. Κουμάντος Ι, σ. 295, Σπυριδάκης, σ. 368, Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 124.

288. Απ. Γεωργιάδης, σ. 335. Ως το χρονικό αυτό σημείο, οι σύζυγοι μπορούν να τροποποιήσουν με δική τους πρωτοβουλία τη συμφωνία. Πρβλ. για το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, Σπυριδάκης σ. 368, Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 48.

289. Απ. Γεωργιάδης, σ. 335.

290. Απ. Γεωργιάδης, σ. 336. Βλ. και Κουμάντο Ι, σ. 392.

ΑΚ).²⁹¹ δ) αν, μέχρι την πρώτη συζήτηση της αίτησης για την έκδοση του συναινετικού διαζυγίου έχει ήδη εκδοθεί αμετάκλητη δικαστική απόφαση για την προσβολή είτε της πατρότητας (1472 ΑΚ) είτε της μητρότητας (1464 § 3 ΑΚ) του τέκνου.²⁹²

Και η συμφωνία για τα τέκνα είναι ιδιόρρυθμη σύμβαση, περιβαλλόμενη τον τύπο του συμβολαιογραφικού ή του ιδιωτικού εγγράφου.²⁹³ Ικανότητα για τη σύναψή της έχουν όσοι είναι ικανοί να συνάψουν συμφωνία διάζευξης.²⁹⁴ Η επικύρωσή της από το δικαστήριο, με την έκδοση της απόφασης για το διαζύγιο, συνιστά όρο του ενεργού της, επομένως ως εκείνο το χρονικό σημείο δεν παράγει έννομα αποτελέσματα.²⁹⁵

Ως προς το περιεχόμενό της, η συμφωνία πρέπει να ρυθμίζει την επιμέλεια και την επικοινωνία των συζύγων με τα τέκνα τους, π.χ. με ποιον γονέα θα συγκατοικούν τα τέκνα, τις επισκέψεις του άλλου γονέα στον τόπο διαμονής του τέκνου.²⁹⁶ Προαιρετικά, οι γονείς μπορούν να διευθετήσουν, με την ίδια συμφωνία και ζητήματα διατροφής των ανηλίκων τέκνων τους, τηρώντας βέβαια τους σχετικούς κανόνες αναγκαστικού δικαίου που προβλέπει ο νόμος.²⁹⁷ Σε αντίθεση όμως με ό, τι ισχύει για την επιμέλεια και την επικοινωνία με τα τέκνα, η ρύθμιση της διατροφής στη συμφωνία, δε συνιστά προϋπόθεση για την έκδοση του συναινετικού διαζυγίου από το δικαστήριο, συνεπώς, αν οι σύζυγοι δε συμπεριλάβουν σχετική πρόβλεψη, η αίτηση διαζυγίου δε θα απορριφθεί για τον λόγο αυτόν.²⁹⁸ Κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, η δικαστική απόφαση που επικυρώνει τη συμφωνία συνιστά εκτελεστό τίτλο ως προς τα ρυθμιζόμενα σε αυτήν ζητήματα της επιμέλειας, επικοινωνίας και διατροφής των ανηλίκων τέκνων (1441 § 2 εδ. γ' ΑΚ).²⁹⁹ Για την εκτελεστότητα μάλιστα δεν απαιτείται η επέλευση του αμετακλήτου, αλλά αρκεί η έκδοση οριστικής απόφασης.³⁰⁰

291. Εν προκειμένω, δεν υποβάλλεται συμφωνία για την επικοινωνία με το τέκνο, δεδομένου ότι από τον γονέα αυτόν θα έχει αφαιρεθεί και το δικαίωμα επικοινωνίας με τα τέκνα του. Παπαχρίστου, σ. 353, Κουμάντος, σ. 214.

292. Απ. Γεωργιάδης, σ. 336. Πρβλ. και Σκορίνη-Παπαρηγοπούλου, ό.π. (σημ. 250), αρ. 50.

293. Σπυριδάκης, σ. 363, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, σ. 447.

294. Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 126.

295. ΕφΔωδ 191/2003 ΔωδΝομ 8/2004, 308, Σπυριδάκης, ό.π.

296. Απ. Γεωργιάδης, σ. 335.

297. Ευστρατίου, ό.π. (σημ. 255), αρ. 20.

298. Βλ. τη διατύπωση της 1441 § 2 εδ. β' («Η κατά τα ανωτέρω συμφωνία καθώς και το έγγραφο συμφωνητικό που αφορά την επιμέλεια και την επικοινωνία των ανήλικων τέκνων ή τη διατροφή αυτών, εφόσον έχει συμφωνηθεί, υποβάλλονται [...]»). Αν πάντως καταρτιστεί συμφωνία για τη διατροφή, τότε εκείνη συνιστά γνήσια σύμβαση υπέρ των τέκνων, παρέχουσα σε αυτά ευθεία και άμεση αξίωση εναντίον του υπόχρεου συζύγου (411, 1441 § 2 εδ. β', 1486-1487, 1518 § 1 ΑΚ).

299. Από τη διατύπωση της 1441 § 2 εδ. γ' προκύπτει ότι εκτελεστότητα έχει η οριστική απόφαση για το συναινετικό διαζύγιο που επικυρώνει τις συμφωνίες για τα τέκνα, χωρίς δηλαδή να απαιτείται να έχει καταστεί αμετάκλητη. Βλ. Απ. Γεωργιάδη, σ. 339.

300. Όπως προκύπτει και από το γράμμα της 1441 § 2 εδ. γ'. Βλ. και Απ. Γεωργιάδη, ό.π.

- 69 Εκτός αυτών, οι σύζυγοι μπορούν να συμπεριλάβουν στη συμφωνία και ρυθμίσεις για άλλα, εκτός από τα προβλεπόμενα στο νόμο, ζητήματα, τα οποία αφορούν είτε στις σχέσεις γονέων και τέκνων (για το ζήτημα της εκπροσώπησής τους (1510 § 1 εδ. Β' ΑΚ) ή της διοίκησης της περιουσίας τους), είτε ακόμα και στις σχέσεις των συζύγων μεταξύ τους (για τη μεταξύ τους διατροφή ή τη διαχείριση της περιουσίας τους), ή ακόμα, και να καταρτίσουν ξεχωριστές, επιμέρους συμφωνίες για τα θέματα αυτά.³⁰¹ Οι συμφωνίες έχουν δεσμευτική ισχύ ως απλές συμφωνίες των συζύγων ενόψει του διαζυγίου,³⁰² ωστόσο δεν μπορούν να επικυρωθούν από το δικαστήριο και δε συνιστούν εκτελεστό τίτλο σύμφωνα με το 1441 § 2 εδ. γ' ΑΚ.³⁰³
- 70 Το δικαστήριο ενώπιον του οποίου υποβάλλεται η συμφωνία για την επιμέλεια και την επικοινωνία με τα τέκνα έχει δικαίωμα να την ελέγξει για να διαπιστώσει αν εξυπηρετεί το συμφέρον των τέκνων (744 ΚΠολΔ).³⁰⁴ Αν το δικαστήριο κρίνει ότι οι περιλαμβανόμενες σε αυτήν ρυθμίσεις είναι αντίθετες με τα συμφέροντα των τέκνων (βλ. και 1511 ΑΚ), τότε θα αρνηθεί να επικυρώσει τη συμφωνία και να χορηγήσει το διαζύγιο, έχει δε τη δυνατότητα να αναβάλει τη συζήτηση προκειμένου οι σύζυγοι να την τροποποιήσουν. Σε περίπτωση που η συμφωνία δεν τροποποιηθεί, το δικαστήριο θα απορρίψει την αίτηση διαζυγίου.³⁰⁵ Δεν έχει πάντως το δικαίωμα να τροποποιήσει το ίδιο τη συμφωνία, υποκαθιστώντας τη βούλησή του σε εκείνη των συζύγων, ή να εκδώσει απόφαση διαζυγίου χωρίς την επικύρωση της συμφωνίας.³⁰⁶ Αντίστοιχο έλεγχο μπορεί να ασκήσει το δικαστήριο και επί των ρυθμίσεων για τη διατροφή των τέκνων.³⁰⁷ Ούτε όμως η συμφωνία για τη διατροφή μπορεί να τροποποιηθεί από το δικαστήριο ως προς τις περιεχόμενες σε εκείνη ρυθμίσεις.³⁰⁸
- 71 Με την επικύρωσή της από το δικαστήριο, η συμφωνία ισχύει προσωρινά (1441 § 2 εδ. α' ΑΚ), μέχρι δηλαδή να ρυθμιστούν διαφορετικά τα περιληφθέντα ζητήματα με την έκδοση απόφασης σύμφωνα με το άρθρο 1513 ΑΚ και 681 Β επ. ΚΠολΔ (νέα άρθρα 592 επ. ΚΠολΔ), ή κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (682 επ.

301. *Ευστρατίου*, ό.π., αρ. 19, *Κουμάντος* I, σ. 301, *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη* I, σ. 448-449.

302. *Καλαβρός/Κολοτούρος*, σ. 128, *Κουμάντος* I, ό.π.

303. *Μακρής*, σ. 738, *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, I σ. 448.

304. *Δασκαρόλης* I, σ. 399, *Κουμάντος* I, σ. 299-300, *Καλαβρός/Κολοτούρος*, σ. 127. Πρβλ. και *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη*, I σ. 451.

305. *Σπυριδάκης*, σ. 368, *Καλαβρός/Κολοτούρος*, ό.π.

306. *Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη* I, ό.π., *Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου*, ό.π., αρ. 52, *Ευστρατίου*, ό.π., αρ. 20. Αντίθετος ο *Κουμάντος* I, ό.π.

307. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο μπορεί να ελέγξει αν η συμφωνία έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις περί διατροφής οι οποίες θέτουν αναγκαστικό δίκαιο (μήπως συμφωνήθηκε ρήτρα παραίτησης από το δικαίωμα διατροφής για το μέλλον, απαγορευμένη από την 1499 εδ. α' ΑΚ, ή ύψος διατροφής πολύ μικρότερο από εκείνο που ορίζει η 1493 ΑΚ). Βλ. *Γεωργιάδη*, σ. 337 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

308. *Μακρής*, σ. 735-737.

ΚΠολΔ, νέα άρθρα 682 επ. ΚΠολΔ).³⁰⁹ Πάντως, με δεδομένο ότι η προσφυγή των γονέων στις διαδικασίες αυτές δεν είναι υποχρεωτική,³¹⁰ οι σύζυγοι μπορούν να εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν την καταρτισθείσα κατά το άρθρο 1441 ΑΚ συμφωνία και μετά το διαζύγιο.³¹¹ Το ίδιο υποστηρίζεται αναφορικά και με τη συμφωνία διατροφής, αν αυτή έχει καταρτιστεί: και εκείνη, μετά την επικύρωσή της ισχύει προσωρινά, μέχρι την έκδοση απόφασης κατά την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία.³¹²

Δεδομένου, πάντως, του κατ' αρχήν προσωρινού χαρακτήρα της συμφωνίας για τα τέκνα, γίνεται δεκτό ότι ελαττώματα της βούλησης τα οποία τυχόν ενυπάρχουν σε αυτήν δεν επηρεάζουν το κύρος ούτε της ίδιας της συμφωνίας, αλλά ούτε και της απόφασης για το διαζύγιο που εκδίδεται βάσει εκείνης.³¹³ Επομένως, ο σύζυγος του οποίου η βούληση πάσχει ελάττωμα δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει, για τον λόγο αυτόν, την ανατροπή της απόφασης για το διαζύγιο με έφεση, μπορεί όμως, ακολουθώντας μία από τις ανωτέρω διαδικασίες, να ζητήσει από το δικαστήριο να ρυθμίσει διαφορετικά το ζήτημα της επιμέλειας και της επικοινωνίας του με το τέκνο.³¹⁴

III. Δικονομικά ζητήματα

α. Αρμοδιότητα

Καθ' ύλη αρμόδιο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο (1441 § 2 εδ. β' ΑΚ και 17 § 1 ΚΠολΔ, νέο 17 § 1 ΚΠολΔ), ενώ κατά τόπον αρμόδιο είναι, κατά την κρατούσα γνώμη, τόσο το δικαστήριο της τελευταίας κοινής κατοικίας ή διαμονής των συζύγων (39 και 741 ΚΠολΔ) όσο και εκείνο του τόπου κατοικίας ή διαμονής ενός από αυτούς

309. Καλαβρός/Κολοτούρος, σ.128.

310. Παπαχρίστου, σ. 152.

311. Δασκαρόλης Ι, σ. 442, Παπαχρίστου, σ. 152, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, σ. 480, Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 54. Αν, ωστόσο, οι σύζυγοι θελήσουν, μετά το διαζύγιο, να ρυθμίσουν διαφορετικά τα σχετικά ζητήματα, θα χρειαστεί να ακολουθήσουν μία από τις προαναφερθείσες διαδικασίες, χωρίς να αρκεί δηλαδή η κατάρτιση μεταγενέστερης νέας συμφωνίας μεταξύ τους για τα θέματα αυτά. Βλ. σχετικά Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π. αρ. 54. Βλ. και ΕφΔωδ 191/2003 ΔωδΝομ 2004, 308, ΕφΘεσ 330/2001 Αρμ ΝΕ/2001, 1494. Πρβλ. και ΜΠρΑθ 6160/2010 ΑρχΝ Ξ/2010, 541.

312. Μακρής, σ. 738.

313. Δασκαρόλης, σ. 398, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ι, σ. 447. Βλ. και Σπυριδάκη, σ. 375.

314. ΕφΑθ 6380/2011, Ισοκράτης. Βλ. και Δελιγιάννη ΙΙ, σ. 277, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 477. Πολύ περισσότερο δεν είναι δυνατόν να αποτελέσει λόγο έφεσης ο ισχυρισμός ότι η (εγκύρως καταρτισθείσα) συμφωνία για την επιμέλεια και την επικοινωνία με τα τέκνα παραβιάστηκε από τον άλλον σύζυγο, μετά τη έκδοση του διαζυγίου (ΕφΔωδ 306/2009 ΔωδΝομ 2011, 291), ή η μη τήρηση των συμφωνιών για τη διατροφή ή για άλλα ζητήματα, οι οποίες, όπως αναφέρθηκε ήδη, δεν αποτελούν καν προϋπόθεση του συναινετικού διαζυγίου.

(γενική δωσδικία, 22, 23, 741 ΚΠολΔ).³¹⁵ Παρέκταση της αρμοδιότητας με συμφωνία των συζύγων δεν είναι δυνατή.³¹⁶

β. Διαδικασία

- 73 Για τη λύση του γάμου με συναινετικό διαζύγιο ακολουθείται η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας (1441 § 2 εδ. β' ΑΚ, 121 ΕισΝΑΚ, 739-781 ΚΠολΔ) και όχι εκείνη των γαμικών διαφορών.³¹⁷ Το δικαστήριο ελέγχει αν πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις της 1441 ΑΚ και αν τα νομικά κρίσιμα στοιχεία της βούλησης των συζύγων, όπως αυτά αποτυπώνονται στη συμφωνία διάζευξης, ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, δεν εξετάζει όμως και άλλα ουσιαστικά ζητήματα εκτός από εκείνα που απαιτούνται για τη διαπίστωση της πραγματικής βούλησης των συζύγων.³¹⁸ Σε περίπτωση έλλειψης κάποιας από τις προβλεπόμενες νόμιμες προϋποθέσεις, η αίτηση θα απορριφθεί ως απαράδεκτη, ενώ αν διαπιστωθεί ακυρότητα ή ακυρωσία της συμφωνίας λόγω ελαττώματος της βούλησης των διαδίκων, το δικαστήριο θα απορρίψει την αίτηση ως αβάσιμη.³¹⁹ Αν πάλι πληρούνται όλοι οι όροι του νόμου και η βούληση των συζύγων έχει δηλωθεί εγκύρως και είναι απαλλαγμένη από ελαττώματα, τότε το δικαστήριο θα εκδώσει οριστική απόφαση, με την οποία θα επικυρώσει τις συμφωνίες και θα λύσει το γάμο (1441 § 2 εδ. β' ΑΚ).³²⁰

γ. Υποβολή των συμφωνιών στο δικαστήριο

- 74 Η αίτηση για λύση του γάμου, συνοδευόμενη από τις σχετικές συμφωνίες, υποβάλλεται στο δικαστήριο από τους διαδίκους, μέσω των πληρεξουσίων δικηγόρων τους,

315. Γακουμής, Το συναινετικό δίκαιο και η διαδικασία του, Δ 15/1984, 667, Δασκαρόλης Ι, 430.

316. Βλ. άρθρο 740 § 2 ΚΠολΔ (νέο 740 § 2 ΚΠολΔ), καθώς και άρθρα 42 § 1 και 592 § 1 ΚΠολΔ (νέο 592 § 1 ΚΠολΔ), εφαρμοζόμενα αναλογικά, δεδομένου ότι, κατά την κρατούσα άποψη, εδώ δεν πρόκειται για γαμική διαφορά αλλά για γνήσια γαμική υπόθεση (βλ. αμέσως παρακάτω). Έτσι η Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 27 σημ. 50. Αντίθετοι οι Σπυριδάκης, Το συναινετικό διαζύγιο, σ. 67 και Απ. Γεωργιάδης, σ. 338, σύμφωνα με τους οποίους η παρέκταση επιτρέπεται.

317. Η υπαγωγή του συναινετικού διαζυγίου στην εν λόγω διαδικασία έχει προκαλέσει θεωρητική συζήτηση σε σχέση με το ερώτημα αν η διαδικασία του συναινετικού διαζυγίου είναι γαμική διαφορά υπαγόμενη στην εκούσια δικαιοδοσία λόγω της ιδιαίτερης φύσης της ή αν πρόκειται για γνήσια (γαμική) υπόθεση της εκούσιας δικαιοδοσίας. Για τη σχετική συζήτηση βλ. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 25, σημ. 47. Πάντως η διάκριση δεν έχει πρακτικές συνέπειες και για τον λόγο αυτόν δεν έχει απασχολήσει τη νομολογία. Σε κάθε περίπτωση, το συναινετικό διαζύγιο δεν μπορεί να εκδοθεί με προσφυγή σε διαιτησία, διότι δε γεννά ιδιωτική διαφορά (867 εδ. α' ΚΠολΔ, νέο 867 εδ. α' ΚΠολΔ). Βλ. Καλαβρό/Κολοτούρο, σ. 106 επ.

318. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 24 και Απ. Γεωργιάδης, σ. 340-341. Το δικαστήριο θα εξετάσει, για παράδειγμα, αν η δήλωση βούλησης του ενός συζύγου είναι αποτέλεσμα εξαπάτησής του από τον άλλον, όπως όμως προαναφέρθηκε, δε θα διερευνήσει για ποιον λόγο οι σύζυγοι επιθυμούν το διαζύγιο, ούτε αν πράγματι κλονίστηκε η έγγαμη σχέση.

319. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 24.

320. Απ. Γεωργιάδης, σ. 340.

οι οποίοι απαιτείται να είναι εφοδιασμένοι με ειδικό πληρεξούσιο για την παράστασή τους στο δικαστήριο (98 περ. α' ΚΠολΔ).³²¹ Το πληρεξούσιο αυτό περιβάλλεται τον συμβολαιογραφικό τύπο.³²² Όπως προαναφέρθηκε, η αίτηση των συζύγων κατ' αρχήν είναι κοινή. Ωστόσο, μπορεί να υποβληθεί στο δικαστήριο και από έναν μόνο σύζυγο, εάν ο άλλος σύζυγος ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση -είτε αυτοβούλως, είτε κατόπιν προσεπίκλησης (753 ΚΠολΔ)- και εμφανιστεί κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο. Οι διάδικοι θα πρέπει να παρασταθούν στο ακροατήριο είτε δια είτε μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου τους, διαφορετικά η συζήτηση ματαιώνεται.³²³ Για να είναι ορισμένη, η αίτηση θα πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία του άρθρου 747 § 2 ΚΠολΔ (νέο 747 § 2 ΚΠολΔ), ειδικότερα δε α) το δικαστήριο στο οποίο απευθύνεται β) μνεία ότι πρόκειται για αίτηση συναινετικού διαζυγίου γ) τα πλήρη στοιχεία των αιτούντων δ) μνεία της ύπαρξης γάμου μεταξύ των αιτούντων, ο οποίος έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες ε) αναφορά στη συμφωνία των συζύγων για λύση του γάμου τους και, αν υπάρχει, στη συμφωνία για τα τέκνα, χωρίς παράθεση του περιεχομένου της και στ) υποβολή αιτήματος για λύση του γάμου με συναινετικό διαζύγιο.³²⁴ Για να είναι εκτελεστές οι συμφωνίες των συζύγων για τα τέκνα και να μπορεί να συνταχθεί επιταγή προς εκτέλεση, πρέπει να περιλαμβάνεται στο διατακτικό της απόφασης ολόκληρο το περιεχόμενο των συμφωνιών, το οποίο θα πρέπει για το λόγο αυτό προηγουμένως να έχει καταγραφεί ολόκληρο και στο ιστορικό της αίτησης και αν αποτελεί μέρος του αιτήματος.³²⁵

δ. Εκκρεμοδικία

Η υποβολή της αίτησης στο δικαστήριο, με την οποία ξεκινά η δίκη διαζυγίου, δε 75 δημιουργεί εκκρεμοδικία για δίκες διαζυγίου που στηρίζονται σε άλλη διαδικασία. Επομένως, μπορεί μετά την έναρξη της δίκης συναινετικού διαζυγίου, κατά τα προαναφερθέντα, να ασκηθεί αγωγή διαζυγίου με την κατ' αντιδικία διαδικασία (λόγω ενδοοικογενειακής βίας). Οι δύο αυτές διαδικασίες θα εξελιχθούν παράλληλα και ο

321. Αντίθετος ο *Μακρής*, σ. 727, ο οποίος υποστηρίζει πως δε χρειάζεται η παροχή ειδικής πληρεξουσιότητας για την παράσταση στο μέτρο που εκείνη απαιτείται πλέον για την υπογραφή της συμφωνίας. Πάντως, στο ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο για την υπογραφή της συμφωνίας μπορεί να περιληφθεί και η παροχή πληρεξουσιότητας για παράσταση στη δίκη και υποβολή των συμφωνιών ενώπιον του δικαστηρίου, όπως προαναφέρθηκε.

322. Βλ. 96 § 3 και 98 περ. α' ΚΠολΔ. Πρβλ. και *Σκορίνη-Παπαρηγοπούλου*, ό.π., αρ. 33 επ. και τις εκεί αναφορές στη βιβλιογραφία.

323. *Μακρής*, σ. 727-728.

324. *Κ. Παπαδόπουλος Α'*, σ. 526, *Καλαβρός/Κολοτούρος*, σ. 109.

325. *Π. Νικολόπουλος*, Η εκτελεστικότητα των συμφωνιών των συζύγων εν όψει λύσης του γάμου με συναινετικό διαζύγιο, ΕφΑΔ 2015, όπου και άλλες παραπομπές.

γάμος θα λυθεί με την πρώτη κατά χρονική σειρά απόφαση που θα καταστεί αμετάκλητη (1438 εδ. α' ΑΚ).³²⁶

ε. Απόφαση, προσβολή με ένδικα μέσα και αίτηση ανάκλησης

- 76 Η απόφαση για το συναινετικό διαζύγιο, όπως κι εκείνη για το διαζύγιο με την κατ' αντιδικία διαδικασία, είναι διαπλαστική. Η διάπλαση την οποία επιφέρει στις έννομες σχέσεις των συζύγων αρχίζει μόλις η απόφαση καταστεί αμετάκλητη, ήτοι απρόσβλητη με τακτικά και έκτακτα ένδικα μέσα (1438 ΑΚ, 613 ΚΠολΔ, νέο 602 §1 ΚΠολΔ). Η δε διαπλαστική της ενέργεια ισχύει υπέρ και κατά πάντων.³²⁷

Πριν την επέλευση του αμετακλήτου, η απόφαση για το συναινετικό διαζύγιο προσβάλλεται με τακτικά και ένδικα μέσα κατά τις γενικές διατάξεις (760 επ. ΚΠολΔ), ιδίως δε με έφεση. Στο δίκαιο του συναινετικού διαζυγίου, το ένδικο αυτό μέσο μπορεί να έχει ιδιόρρυθμο χαρακτήρα. Ειδικότερα, δεν ασκείται μόνο αν δικαστική απόφαση παρουσιάζει κάποιο «σφάλμα», ήτοι αν εκδόθηκε χωρίς να συντρέχουν οι όροι του νόμου ή, αντίστροφα, αν η αίτηση των διαδίκων απορρίφθηκε παρ' όλο που συνέτρεχαν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις.³²⁸ Αντίθετα, έφεση μπορεί να ασκηθεί και λόγω μεταμέλειας των συζύγων, εάν δηλαδή οι σύζυγοι απλώς αλλάξουν γνώμη για το διαζύγιο και προτιμήσουν να διατηρήσουν την έγγαμη σχέση τους.³²⁹ Στην περίπτωση αυτή, οι σύζυγοι θα πρέπει να ασκήσουν κοινή έφεση (761 ΚΠολΔ). Νέος πραγματικός ισχυρισμός (765 ΚΠολΔ), εν προκειμένω, θα είναι η μεταμέλειά τους, το δε έννομο συμφέρον για την άσκησή της θα συνίσταται στην αποτροπή της βλάβης από τη λύση του γάμου τους.³³⁰ Η έφεση, στην πραγματικότητα, θα αποτελέσει απλώς το μέσο για το άνοιγμα του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας και την εξέταση της υπόθεσής τους από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Στο πλαίσιο της εξέτασης αυτής, το δικαστήριο θα εξαφανίσει την εκκαλούμενη απόφαση, ενώ κατά τη νέα, ουσιαστική εκδίκαση της υπόθεσης, οι σύζυγοι θα ανακαλέσουν την προηγούμενη

326. Απ. Γεωργιάδης, ό.π.

327. Σοφιαλίδης/Κορνηλάκης, Αρμ 37/1983, 858, Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 134, Δεληγιάννης ΙΙ, σ. 312, Δασκαρόλης Ι, σελ. 447.

328. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 33, Δασκαρόλης Ι, σ. 446.

329. Η δυνατότητα άσκησης έφεσης (και αίτησης ανάκλησης, για την οποία βλ. αμέσως παρακάτω) και στην περίπτωση απλής μεταμέλειας των συζύγων γίνεται δεκτή από το μεγαλύτερο μέρος της θεωρίας και της νομολογίας, με βασικά επιχειρήματα την αρχή της διατήρησης του υγιούς γάμου (21 § 1 Σ) και την αρχή της αδέσμευτης ρύθμισης από τους συζύγους των θεμάτων που αφορούν στις προσωπικές τους σχέσεις, η οποία έχει πρωτεύουσα θέση στο δίκαιο του συναινετικού διαζυγίου. Βλ. σχετικά Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 62, σημ. 107.

330. ΕφΑΘ 2391/1995 ΕλλΔνη 37/1996, 354, ΕφΑΘ 858/1993 ΑρχΝ ΜΔ/1993, 673, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 442.

συμφωνία τους για το διαζύγιο και θα δηλώσουν τη νεώτερη συμφωνία για τη συνέχιση της έγγαμης σχέσης τους.³³¹

Εκτός από την έφεση, οι μεταμεληθέντες σύζυγοι μπορούν να υποβάλουν και κοινή αίτηση ανάκλησης (758 ΚΠολΔ) της οριστικής ή τελεσίδικης απόφασης διαζυγίου.³³² Στην περίπτωση αυτήν, νέο πραγματικό περιστατικό ή μεταβολή των συνθηκών κατά την έννοια της πιο πάνω διάταξης θα συνιστά η μεταμέλεια των συζύγων, η δήλωσή τους, δηλαδή, ότι επιθυμούν τη διατήρηση της έγγαμης σχέσης.³³³ Οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν είτε την κοινή άσκηση έφεσης, είτε την κοινή υποβολή ανακλητικής αίτησης, όχι όμως να προσφύγουν και στις δύο διαδικασίες συγχρόνως.³³⁴ Σημειωτέον ότι κοινή αίτηση για ανάκληση ή για μεταρρύθμιση της απόφασης μπορεί να υποβληθεί και σε κάθε άλλη περίπτωση που πληρούνται οι όροι του 758 ΚΠολΔ.³³⁵

Σε κάθε περίπτωση, έφεση μπορεί να ασκηθεί και για «σφάλματα» της απόφασης διαζυγίου, μεταξύ των οποίων και η αποδοχή της αίτησης παρά την ακυρότητα ή την ακυρωσία των δηλώσεων βούλησης που απαρτίζουν τη συμφωνία των συζύγων για τη λύση του γάμου.³³⁶ Η συγκεκριμένη λύση είχε γίνει δεκτή στη νομολογία που είχε αναπτυχθείσα υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς για το συναινετικό διαζύγιο, σύμφωνα με το οποίο οι δηλώσεις των συζύγων γίνονταν αυτοπροσώπως στο δικαστήριο. Η νομολογία αυτή, ειδικότερα, δεχόταν πως οι τυχόν ακυρότητες ή ελαττώματα της βούλησης που ενυπήρχαν στις δηλώσεις των συζύγων μπορούσαν να προβληθούν μόνο με τα προβλεπόμενα ένδικα μέσα, στο πλαίσιο της δίκης διαζυγίου και μέχρι το αμετάκλητο της απόφασης.³³⁷ Με την άποψη αυτή είχε ταχθεί και το

331. ΕφΠατρ 1302/2007 ΑχΝ 2008, 282, Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 65.

332. Βλ. ενδεικτικά τους Καλαβρό/Κολοτούρο, σ. 139, 140, Κουντουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 443-444, Δεληγιάννη ΙΙ, σ. 310, Κουμάντο Ι, σ. 296, Γαζή, ΝοΒ 386/1988, 535, Παναγόπουλο, Το συναινετικό διαζύγιο (οικονομικά ζητήματα), σ. 53 επ. Πρβλ. και την άποψη της μειοψηφίας στην ΕφΑθ 5209/1993, ΕλλΔνη 35/1994, 1628, σύμφωνα με την οποία η υποβολή ανακλητικής αίτησης είναι η μόνη νομικά ορθή δυνατότητα των συζύγων.

333. Βλ. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 66 επ.

334. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 68 επ.

335. Για παράδειγμα στην περίπτωση που η αίτηση διαζυγίου απορρίφθηκε επειδή η έγγραφη συμφωνία για την επιμέλεια και την επικοινωνία με τα τέκνα δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους, οπότε και οι σύζυγοι καταρτίζουν, εν συνεχεία, νέα συμφωνία προς το συμφέρον των τέκνων και ζητούν να ανακληθεί η απορριπτική απόφαση. Απ. Γεωργιάδης, σ. 341.

336. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 22.

337. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 441/2004 ΕλλΔνη 47/2006, 112, ΑΠ 1165/2004, Νόμος, ΑΠ 347/1992 ΝοΒ 41/1993, 872, ΑΠ 123/1998 ΕλλΔνη 40/1999, 825, ΑΠ 1864/1988 ΕλλΔνη 33/1992, 956, ΕφΑθ 3978/2002 ΕλλΔνη 44/2003, 1705, ΕφΠειρ 245/1999 ΠειρΝ 1999, 192.

μεγαλύτερο μέρος της θεωρίας,³³⁸ ενώ γίνεται δεκτή και υπό τις ισχύουσες διατάξεις για το συναινετικό διαζύγιο.³³⁹

- 78 Στην περίπτωση ακυρότητας ή ακυρωσίας της συμφωνίας, η έφεση θα ασκηθεί μόνο από τον σύζυγο του οποίου η βούληση πάσχει ελάττωμα.³⁴⁰ Λόγο της έφεσης θα συνιστά το γεγονός ότι, ενώ για τη λύση του γάμου κατά την 1441 ΑΚ απαιτείται ώριμη, ανενδοίαστη και ανεπηρέαστη βούληση προσώπου ικανού να προβεί στην απαιτούμενη γι' αυτό δήλωση, η δική του βούληση δεν πληρούσε αυτούς τους όρους, συνεπώς η λύση του γάμου δεν αποτελούσε περιεχόμενό της,³⁴¹ το δε δικαστήριο το οποίο ήταν υποχρεωμένο να εξετάσει τα στοιχεία αυτά (744 και 759 ΚΠολΔ, νέο 759 ΚΠολΔ) δεν το έπραξε, με αποτέλεσμα η απόφασή του να είναι εσφαλμένη.³⁴² Ο εκκαλών σύζυγος θα ζητήσει, επομένως, την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης.³⁴³ Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι λοιπές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περί έφεσης.
- 79 Αναφορικά με τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης για το συναινετικό διαζύγιο με άλλα ένδικα μέσα, αμφισβητείται υποστηρίζεται ότι πράγματι εκείνη μπορεί να προσβληθεί με αναψηλάφηση αν στηρίχθηκε σε άλλη δικαστική απόφαση, η οποία ανατράπηκε μεταγενέστερα (σε κάθε περίπτωση, δε θα πρόκειται για απόφαση της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας σε σχέση με την ακυρότητα ή την ακυρωσία δήλωσης βούλησης).³⁴⁴ Σύμφωνα με άλλη άποψη όμως, το ενδεχόμενο αυτό αποκλείεται, δεδομένου ότι το ένδικο μέσο της αναψηλάφησης είναι ασυμβίβαστο με τον χαρακτήρα του συναινετικού διαζυγίου, το οποίο μεταβάλλει την προσωπική κατάσταση των συζύγων.³⁴⁵
- 80 Περαιτέρω, κατά την κρατούσα άποψη, ένδικα μέσα κατά της απόφασης μπορεί να ασκήσει και ο εισαγγελέας (761, 767 και 769 ΚΠολΔ), στον οποίον πρέπει, για τον σκοπό αυτόν, να επιδίδεται αντίγραφο της οριστικής απόφασης.³⁴⁶ Πάντως, προκει-

338. Σπυριδάκης, σ. 373, Δεληγιάννης ΙΙ, σ. 284, Κουμάντος Ι, σ. 293-294, Δασκαρόλης Ι, 437, Σοφιάλιδης/Κορνηλάκης, Αρμ 37/1983, 849.

339. Βλ. ενδεικτικά Απ. Γεωργιάδη, σ. 342-343.

340. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 72.

341. ΑΠ 1165/2004, Νόμος.

342. Κουντουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 433, Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 72.

343. ΑΠ 1165/2004, Νόμος, ΑΠ 441/2004 ΕλλΔνη 47/2006, 112, ΑΠ 392/1996 ΕΕΝ 64/1997, 605, ΕφΑθ 5548/2008 ΕλλΔνη 50/2009, 1456.

344. Βλ. το παράδειγμα που παραθέτει η Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 73, η απόφαση για συναινετικό διαζύγιο είχε βασιστεί σε οριστική απόφαση που απέρριπτε αίτημα θέσης του διαδίκου συζύγου υπό δικαστική συμπαράσταση, εν συνεχεία όμως η απόφαση αυτή ανατράπηκε και ο σύζυγος τέθηκε υπ' αυτό το καθεστώς.

345. Απ. Γεωργιάδης, σ. 342, Δασκαρόλης Ι, σ. 444.

346. Δασκαρόλης Ι, σ. 442.

μένου να μην καθυστερήσει η επέλευση του αμετακλήτου, οι μεν διάδικοι μπορούν να παραιτηθούν από τα ένδικα μέσα ήδη πριν την έκδοση της οριστικής απόφασης (299 και 741 ΚΠολΔ),³⁴⁷ ο δε εισαγγελέας μπορεί να βεβαιώσει, με πράξη του που συντάσσεται πριν από την πάροδο των νομίμων προθεσμιών, πως δε συντρέχει λόγος, από την πλευρά του, για άσκηση ενδίκων μέσων κατά τις 761, 767 ημied. α' και 769 ed. α' ΚΠολΔ. Η δήλωση αυτή ισοδυναμεί με παραίτηση από τα ένδικα μέσα.³⁴⁸ Επί θρησκευτικών γάμων μάλιστα, η δήλωση συνάγεται σιωπηρά από την παραγγελία που απευθύνει ο εισαγγελέας προς τον αρμόδιο μητροπολίτη να προβεί στην πνευματική λύση του γάμου.³⁴⁹

Με την επέλευση του αμετακλήτου της απόφασης, εκείνη καθίσταται απρόσβλητη 81 από οποιοδήποτε τακτικό ή έκτακτο ένδικο μέσο. Από το χρονικό αυτό σημείο και εξής απαγορεύεται η επανασυζήτηση νέας αίτησης των ίδιων διαδίκων με το ίδιο αντικείμενο (778 ΚΠολΔ) (αρνητικό δεδικασμένο). Η συζήτηση για την δημιουργία ή όχι και θετικού δεδικασμένου και σε ποιο βαθμό δεν έχει πρακτική αξία, δεδομένου ότι καλύπτεται από τη διαπλαστική ενέργεια της απόφασης.³⁵⁰ Η ενέργεια αυτή καλύπτει τη συνδρομή όλων των νομίμων προϋποθέσεων για το συναινετικό διαζύγιο καθώς και το παραδεκτό και βάσιμο του αιτήματος των συζύγων.³⁵¹ Επομένως, το αμετάκλητο της απόφασης θεραπεύει την έλλειψη των προϋποθέσεων της 1441 ΑΚ, ή ακυρότητες ή ελαττώματα της βούλησης που τυχόν ενυπήρχαν στις δηλώσεις των συζύγων.³⁵² Ακόμα και αν, για παράδειγμα, ακυρωθεί δικαστικά η συμφωνία των συζύγων που συνάφθηκε συνεπεία π.χ. εξαπάτησης του ενός συζύγου από τον άλλον, η ακύρωση αυτή δε θα έχει καμία επίδραση στην απόφαση για το διαζύγιο εάν εκείνη έχει καταστεί αμετάκλητη, δεδομένου ότι το ελάττωμα αυτό θα έχει θεραπευθεί. Μόνη δυνατότητα μετά το χρονικό αυτό σημείο είναι η τέλεση νέου γάμου.³⁵³ Η διαπλαστική ενέργεια της απόφασης μετά την επέλευση του αμετακλήτου ισχύει υπέρ και κατά πάντων (όχι μόνο έναντι των πρώην συζύγων). Κατά συνέπεια, δεν

347. Κουμάντος Ι, σ. 296, Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 492, Μπότσαρης, Δικονομικά προβλήματα του συναινετικού διαζυγίου, ΕλλΔνη 26/1985, 9-10. Αντίθετοι οι Απ. Γεωργιάδης, σ. 342, Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 149, σύμφωνα με τους οποίους οι διάδικοι μπορούν να παραιτηθούν από τα ένδικα μέσα μόνο μετά την έκδοση της οριστικής απόφασης, με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 606 ed. α' ΚΠολΔ (νέο 599 ed. α' ΚΠολΔ).

348. Ευστρατίου, ό.π., αρ. 33.

349. Απ. Γεωργιάδης, σ. 342.

350. Βλ. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 58 και τις εκεί παραπομπές. Επίσης, Ευστρατίου, ό.π., αρ. 32.

351. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π.

352. Ευστρατίου, ό.π.

353. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη Ι, σ. 469 επ., Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 69. Πρβλ. όμως και Σπυριδάκη, σ. 374.

είναι δυνατόν τρίτος που επικαλείται έννομο για τη διατήρηση του γάμου ή δόλο ή συμπαιγνία των συζύγων, να τριτανάκοψει την απόφαση.³⁵⁴

- 82 Στη θεωρία³⁵⁵ έχει πάντως προταθεί η δυνατότητα παράκαμψης του αμετακλήτου είτε α) με αίτηση ανάκλησης της απόφασης για το συναινετικό διαζύγιο (758 ΚΠολΔ) και επίκληση της εκδοθείσας κατά την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία απόφασης που αναγνωρίζει την ακυρότητα, ή ακυρώνει τη συμφωνία διάζευξης, ως νέου πραγματικού περιστατικού, ή β) με αίτηση για επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση αν ο ένας σύζυγος δεν κατόρθωσε να ασκήσει εμπρόθεσμα ένδικα μέσα λόγω ανωτέρας βίας ή δόλου του άλλου συζύγου. Η ανωτέρα βία και ο δόλος εν προκειμένω θα καλύπτουν την ανικανότητα, την απάτη και την απειλή.³⁵⁶ Οι λύσεις αυτές έχουν προταθεί για την αντιμετώπιση ακραίων περιπτώσεων στις οποίες ο ένας σύζυγος βρίσκεται διαζευγμένος χωρίς να το θέλει πραγματικά, θα πρέπει όμως να εφαρμόζονται με μεγάλη προσοχή από τα δικαστήρια, διότι ενέχουν τον κίνδυνο καταστράτηγησης της απαγόρευσης της μονομερούς ανατροπής από τη συμφωνία για τη λύση του γάμου, π.χ. για λόγους εκδίκησης.³⁵⁷

Δ. Ζητήματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου

Ι. Εφαρμοστέο δίκαιο

- 83 Ως προς το εφαρμοστέο στο διαζύγιο δίκαιο, στις 20.12.2010 εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΕ) 1259/2010 του Συμβουλίου για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα του εφαρμοστέου δικαίου επί του διαζυγίου και του δικαστικού χωρισμού (Κανονισμός Ρώμη ΙΙΙ), ο οποίος και ξεκίνησε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα την 29.7.2015.³⁵⁸ Ο Κανονισμός ενοποιεί τους κανόνες σύνδεσης για το διαζύγιο και τον

354. Καλαβρός/Κολοτούρος, σ. 147.

355. Δασκαρόλης Ι, σ. 438-439, Γαζής, ΝοΒ 36/1988, 535.

356. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 75.

357. Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου, ό.π., αρ. 76.

358. Ο Κανονισμός θεσπίσθηκε με προσφυγή όχι στη συνήθη νομοθετική διαδικασία, αλλά με καθιέρωση ενισχυμένης συνεργασίας μεταξύ 15 κρατών μελών, βάσει των άρθρων 20 ΣΕΕ και 326-334 ΣΛΕΕ. Αυτό σημαίνει πως οι διατάξεις του είναι δεσμευτικές μεταξύ όλων των μερών του, με άμεση ισχύ μεταξύ τους, ενώ ως προς τα υπόλοιπα κράτη εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι κανόνες του εθνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Η ενισχυμένη συνεργασία παρέμενε, ωστόσο, ανοικτή για οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης επιθυμούσε στο μέλλον να προσχωρήσει σε αυτήν (άρθρο 328 ΣΛΕΕ και αιτιολογική σκέψη 8 του Προοιμίου). Ο Κανονισμός άρχισε να εφαρμόζεται μεταξύ των αρχικών μερών του στις 21.6.2012. Η Ελλάδα (η οποία είχε συνυποβάλει, μαζί με τα υπόλοιπα 15 κράτη μέλη, το αρχικό αίτημα για καθιέρωση της ενισχυμένης συνεργασίας, απέσυρε όμως το αίτημά της τον Μάρτιο του 2010), υπέβαλε εκ των υστέρων αίτημα για συμμετοχή στην ενισχυμένη συνεργασία, το οποίο και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 27.1.2014. Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με την νομοθετική ιστορία αλλά και το περιεχόμενο του

ISBN: 978-960-562-485-9

15486